

דגימה – ימי הפורים
מתוך הספר מטעמים על המועדים
העתידי לראות אור בקרוב

טעימות ממשנתו הבהירה של רבי נחמן מברסלב
על התורה ומועדי השנה

טעימות ממשנתו של רבי נחמן מברסלב זיע"א

רעיונות ומאמרים מעובדים וערוכים בשפה קלה
מתוך ספרי רבינו נחמן מברסלב זיע"א ותלמידו רבי נתן זיע"א

חג הפורים

יו"ל לזיכוי הרבים
אדר תשפ"ג

מכון "חיים טובים"

חכם לב יקה מצוות

קורא חכם וחביב.

אם נהנת מהלימוד במאמרים אלו, תוכל להיות שותף בהדפסת והפצת החוברת הבעל"ט לזיכוי אלפי קוראים מאחינו בני ישראל, ברחבי הארץ והעולם. וזכות הרבים תעמוד לך לעד.

להנצחת שם לברכה וישועה, או לעילוי נשמת יקירך, צור קשר בפלאפון:
058-3248737, או בדוא"ל: mhtz613@gmail.com

מכון חיים טובים

בעריכת המאמרים משתתפים:

הר"ר יוסף נחמן לוי שליט"א

הר"ר אהרן לוי שליט"א

הר"ר משה נתן לוי שליט"א

הגהה וניקוד: י. שולזינגר

עימוד ועיצוב: משה לוי - ספרים

עיצוב כריכה ושערים: סטודיו רימון

הפקה: מכון חיים טובים 058-3248737

תגובות הערות והארות יתקבלו בברכה

בכתובת: mhtz613@gmail.com

תוכן המאמרים

ה	הקדמה
	שבת שקלים
ט	קדמו שקליהם לשקליו
	שבת זכור
יג	משפט צדק
טז	לשכח או לזכר
	חג הפורים
כ	הרקודים בפורים
כג	מי פתח את האוצר
כו	מרדכי ואסתר
כט	הכספת במקרה הישן
לב	התשלבת המנצחת
לד	מרדכי היהודי
לח	הנסים שמתחת השטיח

עריכת המאמרים והבאתם לדפוס,
נתרמה לעילוי נשמתו של
הרה"צ רבי אהרן גבאי זצ"ל
שהיה דבוק בצדיקי אמת כל ימי חייו

תנצב"ה

נודב ע"י בני משפחתו ומוקירי זכרו, ותשוח"ח

זכות הדפסת והפצת 100 חוברות
נטרמו ע"י
ידידו הנכבד
הר"ר **רונון אהרן בלחנס**
ה"ו
לע"נ הוריו ה"ה משה בן רחל ז"ל,
ה"ה רחל בת חנה ע"ה
זכות הרבים תגן בעדם להיושע
בכל מילי דמיטב ברו"ג. אמן.

זכות הדפסת והפצת 100 חוברות
נטרמו ע"י
ידידו הנכבד, האחים
הר"ר **אשר מסעוד** ה"ו
והר"ר **אורי אברהם** ה"ו
בוסקילה
לע"נ הוריהם הקרים
רבי יעיש בר מסעוד ורחל **בוסקילה**
ומרת זוהרה בת סימי ע"ה

זכות הדפסת והפצת 100 חוברות
נטרמו ע"י
ידידו הנכבד
הר"ר **יעקב ישראל בן**
מלכה ה"ו
זכות הרבים תעמוד לו להיושע
בברכה והצלחה בכל מעשי ידיו
ובכל אשר יענה ישכיל ויצליח
מתוך בריאות הגוף והנפש. אמן.

זכות הדפסת והפצת 100 חוברות
נטרמו ע"י
ידידו הנכבד
הר"ר **אשר בוסקילה** ה"ו
לע"נ הרב **ציון בן שלמן זצ"ל**
זכות הרבים תגן בעדם להיושע
בכל מילי דמיטב ברו"ג. אמן.

זכות הדפסת והפצת 120 חוברות
נטרמו ע"י
ידידו הנכבד
הר"ר **איתמר הכהן** ה"ו
לע"נ מרא"ה ה"ה יהודה **צבי בן**
מלכה ז"ל
זכות הרבים תגן בעדו להיושע
בכל מילי דמיטב ברו"ג. אמן.

זכות הדפסת והפצת 50 חוברות נטרמו ע"י
ידידו הנכבד
ה"ה **החפץ בעילום שמו** ה"ו
לרפואה שלמה לו ולכל בני ביתו. אמן

זכות הדפסת והפצת 50 חוברות נטרמו
לרפואת
ה"ה **אהובה רות בת מנורה** תחי'
ולהצלחת כל בני ביתה

זכות הדפסת והפצת 200 חוברות
נטרמו
לעילוי נשמת
הר"ר **שאול בן חנה זצ"ל**
נלב"ע י"ח טבת תשפ"ג
ת.ג.צ.ב.ה.

זכות הדפסת והפצת 50 חוברות נטרמו ע"י
ידידו הנכבד
הר"ר **יעקב זיאת** ה"ו
לע"נ בתו רבקה ע"ה
בת מרת מל בת שבע תבלחט"א

זכות הדפסת והפצת 50 חוברות נטרמו ע"י
ידידו הנכבד
הר"ר **דניאל דיין** ה"ו
לע"נ עישה בת **סעדה** ע"ה
לע"נ מרים בת פריחה ע"ה

זכות הדפסת והפצת 100 חוברות
נטרמו ע"י
ידידו הנכבד
הר"ר **אילן קדוש** ה"ו
לע"נ הוריו
הר"ר **שלמה סלמון** בת שמחה
קדוש זצ"ל
ומרת **פיבי** בת עליה **קדוש** ע"ה

הקדמה

טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון שהחיינו וקיימנו והגענו לזמן הזה, להגיש לרבבות אחינו בית ישראל קובץ מאמרים המעובדים בשפת דורינו, לחזק את נפשותינו בעידנא דעקבתא דמשיחא. דור תהפוכות, שהנסיגות פושטות צורה ולובשות צורה. וכל יום יצרו של אדם מתחדש עליו לבלעו מכף רגל ועד ראש. ונוספו על כך נסיגות באמונה מול ההצלחה המסחררת של מפרי ברית "הדואגים" לשלומינו בפרנסה ובבריאות ובחינוך הילדים ואכהמ"ל.

מול גלי הים הסוערים הללו, נשלחו לעולמינו צדיקים אמתיים שבמאמרי תורתם העמוקים סללו עצות ודרכים מאירים כספירים, דעת של אמונה בהירה בתוך כל מבול עצות ההבל של פורקי העול למחצה ולשליש ולרביע, אשר לטשו את עיניהם לבלבל אותנו באמצעות ההיצע העצום העומד לרשותם.

מבין המיוחדים שצפו את ההתמודדות שלנו כיום בנסיגות באמונה, ובהצלחה לשמירת יישוב הדעת בדור כה מבולבל, היה רבינו הקדוש רבי נחמן מברסלב זיע"א, שבמאמריו העמוקים השאיר לנו מורשה גדולה המשיבה את הנפש. כאשר תלמידו המובהק רבי נתן זיע"א מרחיב את תורתו לשמונת כרכי "ליקוטי הלכות" המסודרים על כל ארבעת חלקי השולחן ערוך.

אין זה סוד, שמעגל המתענינים בתורת ברסלב הולך וגדל. אנשי חינוך רבים מגלים את עיצותיו העמוקות של רבינו, ומנסים ליישם אותם בחינוך הנוער שגדל על תרבות שנות האלפיים עם כל המשתמע, והתוצאות בחסדי השם לא מאכזבות. גם עולם 'בעלי התשובה' ההולך וגדל בלעה"ר נמשך בחלקו הגדול כאבן שואבת למאמריו ותורתו של רבינו נחמן.

כל מי שפתח אי פעם ליקוטי הלכות יודע לציין שמאמריו של רבי נתן משלבים נושאים בצורה חסרת תקדים. רבי נתן מסוגל לפתוח מאמר

הקדמה

בענין ראש השנה, לעבור לפרשת קורח, משם לפורים, ומפורים לעניני חושן משפט בענין קנין 'הגבהה', תוך כדי שהוא משחיל עצות וטללי חיזוק לכל מבקשי השם.

כבר שנים רבות הורגש צורך ללקט את המרגליות הפזורות לרוב על פני ספרי רבינו ורבי נתן, לעבד אותם, ולהגיש אותם כסדר לרבבות אחינו בני ישראל, בשפה קלה המותאמת לבני דורינו.

לפני כחמש עשרה שנה, אזרנו חיל והתחלנו ללקט ציצים ופרחים מכל התורות בליקוטי מוהר"ן ומכל שמונת כרכי ליקוטי הלכות. במהלך השנים נוכחנו שהפרוייקט הוא רב ממדים. הרבה מעבר ממה שניתן לחשוב. מה שהביא אותנו למסקנא שיש לערוך חמשה כרכים על חמשה חומשי תורה, ובנוסף שני כרכים על מועדי ישראל.

בחיל וברעדה ניגשנו אל מלאכת הקודש שלא היתה קלה בכלל, פעמים רבות הוצרכנו לעבד מושגים קבליים שמבססים את הרעיון, ולא פעם הוצרכנו להתייעץ עם גדולי אנ"ש שליט"א בהגדרת הדברים באופן השווה לכל נפש.

מכון 'חיים טובים' הוקם בסייעתא דשמיא לתת מענה לפרוייקט האדיר הזה. כבר בתחילת דרכינו קיבלנו את 'ברכת הדרך' מהגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א. ואגב, כאשר נכנסנו אליו לפני כשנתיים להראות לו קובץ מאמרים ערוכים, התפעל הגרי"מ ואמר: הפלא ופלא הפלא ופלא.... גם הגה"צ רבי דוד אבוחצירא שליט"א התפעל מהרעיון והאציל מברכתו תוך כדי שהוא מפטיר: שתזכו לסייעתא דשמיא לקדש את שם השם בעולם.

קראנו לסדרת הספרים היחודית הזאת "מטעמים" לאור דבריו המאירים של מוהרנ"ת ז"ל:

"האמונה היא רפואה לכל החלאים ולכל המכות ולכל המכאובים בגשמיות וברוחניות, וכמו שהחולה שהיה מוטל על ערש דוי, אחר כך כשהתחיל להתרפא צריכים להחיותו ולהברותו בכמה וכמה מיני מטעמים המשיבין את הנפש, כמו כן דיבורי האמונה משיבין ומחייין את הנפש מאד מאד.

כי כופלין ושונין את חביבות נעימות ערבות ידידות מתיקות האמונה הקדושה בו יתברך ובתורתו הקדושה בדיבורים נפלאים ומתוקים מאד מאד להחיות ולהשיב בהם כל הנפשות הנפולות" (הלכות הפקר ונכסי הגר ה"ד טז).

במקום אחר אומר מוהרנ"ת:

"הבע"ד מתגבר מאד מאד בכל יום ויום בכמה וכמה תחבולות בלי שיעור... וצריכים כל מיני מטעמים של התורה הקדושה להחיות את הנפשות החלושות שיצאו משלימות הקדושה וכל אחד יצא ונתעה למקום שנתעה עד שקשה לו מאד מאד לחזור משם וצריכים לחזקו ולהשיבו ולהחיותו בכל מיני מטעמים של התורה הקדושה. וצריכים לזה כל הלכות התורה כי לפעמים מחיין את עצמו בהלכה זאת ופעמים בהלכה זאת". (ע"פ הלכות ברכת הפרות ה"ה יט).

נכון להיום נערכו כבר למעלה משבע מאות מאמרים על סדר פרשיות השבוע ומועדי ישראל. ובימים אלו, שוקדים חברי המכון על השלמת המאמרים לסדרת ספרים זו. כמו כן, בדעתנו לערוך ספר נוסף על פי ערכים כמו אמונה, שמחה, תורה ותפלה, וכן הלאה, ועוד חזון למועד.

במהלך כתיבת המאמרים, הורגש צורך נוסף להגיש בשפת בני דורנו את עבודת ההתבודדות שבעיני רבים מצטיירת כ'עבודה' שלא שייכת כל כך לדורנו, וכ"ש לצעירי הצאן. ובחסדי ה' עלינו זכינו להוציא לאור את ספר "הפגישה", שבאמצעותו הנגשנו את ענין ההתבודדות בצורה הכי מעשית שאפשר, בשפה קלה ובגובה העיניים.

ההצלחה של ספר הפגישה היתה מעבר למשוער. רבים נחשפו לראשונה למושג 'התבודדות', ממבט מאוד מעשי. הספר הודפס עד כה בקרוב לעשרת אלפים עותקים, כאשר הוא מתורגם לאחרונה גם לשפה האנגלית ולצרפתית.

לקראת השלמת כתיבת הספר ועריכתו לדפוס, ראינו לנכון להדפיס מעת לעת חוברות עם מאמרים נבחרים על מועדי השנה. לראשונה הוצאנו חוברת "מטעמים" לקראת ימי בין המצרים תשפ"ב, ולאחריו

הקדמה

חוברת מאמרים על חג החנוכה, ועתה בחסדי ה' אנו מגישים לפניכם טעימה נוספת ממאמרים על חג הפורים הבעל"ט, ובתלת הוי חזקה.

כאן המקום להעלות על נס את הערכתנו העמוקה למשפחת גבאי הנכבדה שנטלו על עצמם את הוצאות ההוצאה לאור של שני כרכי "מועדי ישראל" העומדים לראות בקרוב לעילוי נשמתו של ראש המשפחה הרה"צ רבי אהרן גבאי זצ"ל שזכה להתדבק במסירות במשך כל שנות חייו בצדיקי אמת ובפרט ברביה"ק מברסלב זיע"א. יהי זכרו ברוך.

החותמים בברכה

חברי המכון

ברשת שְקלים

קדמו שְקליהם לְשקליו

בְּכָל שָׁנָה, אֲנַחְנוּ קוֹרְאִים אֶת פְּרֻשֵׁת שְׁקָלִים לְקִרְאת חֹדֶשׁ אֲדָר, וְכַפִּי הַנִּרְאָה עֶצֶם קְרִיאַת עֲנִין הַשְּׁקָלִים מְעוֹרְרַת כַּח רוּחַנִי לְהַכְנִיעַ בְּכָל שָׁנָה מִחֲדָשׁ אֶת כַּחוֹ שֶׁל הַמֶּן הַרְשָׁע.

חֲכַמֵּינוּ הַקְּדוּשִׁים אוֹמְרִים (בְּמִסְכַּת מַגְלָה יג): "גְּלוּי וְיָדוּעַ לִפְנֵי מִי שְׂאֵמֵר וְהִיָּה הָעוֹלָם שְׁעֵתִיד הַמֶּן לְשָׁקֵל שְׁקָלִים עַל יִשְׂרָאֵל, לְפִיכֹה הַקְּדוּשִׁים שְׁקָלִיהֶם לְשָׁקֵליו".

הַהֶקְשֵׁר בֵּין הַשְּׁקָלִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְשָׁקֵליו שֶׁל הַמֶּן טְעוּן בְּאוֹר. מַה בְּעֵצֶם הַתְּרַחֵשׁ בְּנִתְיַבֵּת הַשְּׁקָלִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁהַמֶּן כָּבֵר לֹא יִכַּל אֲחֲרֵיהֶם לְהִתְקַדֵּם כְּלוּם עַל יְדֵי שְׁקָליו?

עוֹד יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, מַה טִּיבָה שֶׁל מִצְוַת מַחְצִית הַשְּׁקָל שֶׁ"הַעֲשִׂיר לֹא יִרְבֶּה וְהִדֵּל לֹא יִמְעִיט", וְכִי יֵשׁ אִיזָה הַפֶּסֶד אִם הַעֲשִׂיר יִתֵּן קֶצֶת יוֹתֵר? וּמִדּוּעַ לְהַכְפִּיד כָּל כֹּהֵן עַל הָעֲנִי שֶׁיִּתְאַמֵּץ לְתַת גַּם כֵּן? וְעוֹד, מְצִינּוּ בְּמִדְרָשׁ שְׁנִיתְקַשָּׁה מִשֶּׁה בְּמִצְוָה זוֹ שֶׁל מַחְצִית הַשְּׁקָל, עַד שֶׁהִרְאָה לוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְטַבֵּעַ שֶׁל זָהָב וְאָמַר לוֹ "זֶה יִתְּנוּ". וְהִדְבָּר מִפְּלִיא, מַה הִיָּה קֶשֶׁה כָּל כֹּהֵן לְמַשֶּׁה רַבְּנוּ בְּמִצְוָה זוֹ עַד שֶׁהִצְרִיךְ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִרְאוֹת לוֹ בְּדִיּוֹק אֶת מַחְצִית הַשְּׁקָל?

עַל כָּל הַשְּׂאֵלוֹת הַלְלוּ מְשִׁיב רֵיבִי נִתֵּן בְּמַהֲלֵךְ אֶחָד, עַל פִּי יְסוֹד עֲצוּם עַל מִדַּת הָעֲנוּהָ.

מִדַּת הָעֲנוּהָ נִחְשָׁבֶת כְּפִסְגַּת מִדּוֹת הָאָדָם. כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ (עֲבוּדָה זָרָה כ:): "עֲנוּהָ גְדוּלָה מִכָּלָם".

קדמו שקליהם לשקליו

הענו משול לעפר, וכמו שאנחנו אומרים ג' פעמים ביום: "ונפשי כעפר לכל תהיה", וכדברי רבותינו (במסכת סוטה ה.) על הפסוק: "הקיצו ורננו שכני עפר" (ישעיה כו, יט) שזה מתפרש על מי שנעשה שכן לעפר בחייו.

ובכל זאת, כבר נודע שיש עפר קדוש שהוא עפר של ארץ ישראל, ויש עפר טמא שהוא עפר של חוץ לארץ.

גם במדת הענוה, יכולה הענוה לשמש כמנוף עצמתי לשלמות, ועלולה גם לשמש כמדרון תלול לאבדון. וכמעט שכל פח היצר הרע על האדם הוא דוקא מתוך כך שהאדם מרגיש את עצמו לכלום, ואינו מבין כמה השלכות יש לכל מעשה שהוא עושה.

הדבר נרמז בפסוק שנאמר על הנחש הקדמוני: "ונחש עפר לחמו" (ישעיה סה, כה). כלומר, שהחיות של היצר הרע היא האפשרות שנתנה לו לשכנע את האדם שהוא שווה לעפר. העפר הזה הוא ה'לחם' והחיות של היצר הרע. ונחש - עפר לחמו.

האדם צריך לדעת שאף על פי שהוא באמת לא כלום, עם כל זאת שוכנת בקרבו נשמה שהיא חלק אלוהי ממעל, וכל פעלה שהוא עושה היא בעלת משמעות גדולה מאד - לטוב ולמוטב. זו ההגדרה של "עפר ארץ ישראל". הוא אמנם 'עפר' ו'ארץ', אבל גם 'ישראל', מלשון שררה וחשיבות (על פי בראשית לג, כט).

לעמתו אדם שפל ברמה כזאת שאין לו שום מוטיבציה לכלום, נחשב "עפר חוץ לארץ", והוא משמש בדיוק את מורשתו של היצר הרע. לא לך הפונה במדת הענוה.

רפי נתן מבאר, שהשמוש במדת הענוה בצורה מסלפת נובע בעצם ממדת הגאווה. דוקא מתוך חשיבותו של האדם, הוא מרגיש שלא מתאים לו לעשות דברים לא משלמים, ולכן הוא לא עושה כלום...

ומה קורה עם העשירים והעניים?

מטבע הדברים העשיר מרגיש שיש לו עצמה וחשיבות, כמו שאומר הנביא (ירמיה ט, כב) "אל יתהלל עשיר בעשרו". ולעמיתו, העני מרגיש שפל ונבזה. כמו שמתבטא דוד המלך (תהלים פו, א) "כי עני ואביון אני", ומפרש המצודות: "אני מכנע בעני".

למעשה, גם העשיר וגם העני טועים. העשיר חי באשליית של גאווה שיש לו כח ועצמה מרב רכוש. מה שנקרא "עגן כלכלי", אך הוא טועה כי באמת הוא כלום. והחדוש הוא, שגם העני שבטוח שאין לו כלום הוא גם טועה, שהרי מצד נשמתו יש לו המון כח.

באה מצות השקלים לעשות פאן סדר.

לעשיר - אומרת התורה - אל תחשב שהכסף זה כל הכח שלך, הכסף לא נחשב לכלום, תפתח את הלב שלך ותחסר ממנו ונתן לעני. ולא זו בלבד, אלא תתן דוקא מחצית השקל, תדע לעשות גם דברים לא משלמים.

ולעני - אומרת התורה - תתרומם קצת מהענוה הפסולה שלך, גם אתה יכול לתת. הנה יש גם לה קצת כסף, ותראה כמה כח יש לה לפעל בעולם.

יש פאן חבל דק שמפריד בין ענוה כשרה לפסולה. וזו נקדת הקשי שהיתה למשה רבנו כיצד משכנעים עשיר שהוא לא כלום, וכיצד משכנעים עני שהוא שונה הרבה.

כאשר נזקה להיות בגדר של 'עפר ארץ ישראל', אנחנו מכניעים את המן ומורשתו.

המן היה התגלמות של מדת הגאווה במיטבה. הוא דרש את כבודו בצורה הכי מפרשת, ענד על צארו עבודה זרה, שכל מהותה הוא דמיון שיש חס ושלום עוד כח בעולם חוץ מבורא עולם. ולכן כאשר ראה שיש אחד (!) מכל הבריות שלא השתחוה לו - הוא יצא מהכלים...

קדמו שקליהם לשקליו

הגאותן הנה שוקל עשרת אלפים שקלים להביא לגנזי המלך בכדי להלחם עם ישראל. כלומר, הזמן מראה לאחשורוש שעם כסף יש הרבה כח לעשות דברים בעולם.

מה עושה בורא עולם? הקדים שקליהם לשקליו. עם ישראל על כל גונו, העשירים והעניים מתקנים את עצמם במדת הענוה בצורה הנכונה ביותר. בצורה של "עפר - ארץ ישראל".

וכאשר ישנה ענוה אמתית - מי יכול עלינו?

(על פי לקוטי הלכות תפלין ה"ו, יא, כג-כד).

שבת זכור

משפט צדק

על המלחמה בעמלק מציגת התורה "כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדר דר" (שמות יז, טז). ופרשו רבותינו, שנשבע הקדוש ברוך הוא בכסאו להיות לו מלחמה ואיבה בעמלק עולמית... ואין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כלו. וכשימחה שמו יהיה השם שלם והכסא שלם שנאמר (תהלים ט) "האויב תמו חרבות לנצח... וה' לעולם ישב כונן למשפט כסאו והוא ישפט תבל בצדק" (על פי רש"י).

ההקשר בין עמלק לכסאו של הקדוש ברוך הוא טעון באור. מה פשר השבועה של הקדוש ברוך הוא בכסאו, וכי כסא זה מבטא את חזית המלחמה בעמלק? הלא ישנם חפצים מקדשים ומהותיים יותר, שבאמצעותם אנו נלחמים בעמלק, אם כן, כיצד בעצם התמקדה כל המערכה בעמלק בכסא הפכוד אם הוא שלם או לא?

בכסא הפכוד צפון קוד, שאם נפענח אותו נחשף את פרצופו האמתי של עמלק - לא רק את אותו עמלק שהגיע לאבות אבותינו במדבר, אלא גם את העמלק שיש לנו כיום עמק עמק בלב.

כלנו מדקלמים לפחות שלש פעמים ביום את המלים: "צדיק ה' בכל דרכיו". ואנחנו בודאי מאמינים באמונה שלמה שהקדוש ברוך הוא "כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא" (דברים לב, ד).

ובכל זאת.

משפט צדק

עמק עמק בלב ישנן קשיות רבות על הנהגת הבריאה. מדוע אני תקוע כל כך בענין שלי. מדוע פלוני הולך לו יותר בקלות. הלא כפי הנראה אני ראוי לקבל את הישועה יותר מהר מאשר פלוני...

המחשבות הולכות ומתעצמות כאשר המדבר בענין הפרנסה. עם כל הכבוד לאמונה ולבטחון, מתגנבות להן מדי פעם מחשבות טורדניות האומרות: נו, מה קורה עם השפע שלי? מתי כבר אחזיר את החובות? מה כל כך מסבך שם בעולמות העליונים לשלח לי פרנסה קצת יותר ברוח? מדוע ישנם אנשים שהפרנסה יותר זורמת להם. כיצד נתן להסביר את העבדה שישנם כאלה שלא מקפידים במצוות רבות, ובכל זאת יש להם ויש להם, ואני נראה כמו שאני נראה...

המחשבות הללו מובילות את הלב לתחושה שפכיכול יש משפט מעקל. משהו כאן חס ושלום לא מתנהל כראוי. "אם הייתי חבר בחלקת המלגות העולמית הייתי נוהג אחרת בחלקת השפע..."

המחשבות הללו כמובן הן הפך האמונה שהשם יתברך הוא מפרנס לכל, וכל דרכיו משפט, "אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא". אבל בכל זאת יש מי שממנה לבלבל אותנו בכל פעם מחדש. וזה הוא העמלק שנשאר מדור דור. הדבר נרמז בפסוק: "על כן יצא משפט מעקל" (חבקוק א, ד). מעקל אותיות עמלק, כי הם הם בעצם חצי מחשבותיו.

הכסא - מבטא את מקום הצדק והמשפט, כפי שמופיע בפסוק שמצטט רש"י: "וה' לעולם ישב כונן למשפט כסאו, והוא ישפט תבל בצדק" (תהלים ט, ח-ט). כאשר ישנן מחשבות בלב שיש משפט מעקל חס ושלום, אז בעצם הכסא לא שלם. זהו הקוד של הפסא.

גם שלמה המלך מתיחס לקשיות שיש לנו בלב על דרכי ההנהגה, כאשר הקשיא הגדולה ביותר היא מה שעיינינו רואות "אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים, ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים" (קהלת ח, יד), זאת אומרת, שמי שניסה להסביר בשכלו את דרכי ההנהגה הוא רק יסתבך ויגיע לכפירות. זה בעצם תפקידו של עמלק...

הנשק מול כֶּזֶה אויב הוא אחד: תמימות מחלֶטת! אמונה פשוטה ששונה יותר מאלף הסברים. עלינו לשנן שבאמת אין שום עול בהנהגת הבורא. "צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו" (תהלים קמה, יז). ומי שיתדבק בדרך הזאת ומשיך לקיים את המצוות בתם לב - יוכל לפעמים לגלות בשלב מסוים מהלכים נפלאים בדרך ההנהגה.

במבט כולל על נס המגלה אנחנו גם נחשפים לכל המערכה מול עמלק וגרורותיו.

כאשר אחשוּרוש הזמין את העם למשתה, היו רבים שסברו שההשתתפות תועיל ליחסי עם ישראל עם המלך. גם נשואי התערבת היו אמורים על פי ההגיון להשפין שלום בין ישראל לעמים, אולם בפעל הסברות הללו הובילו קטרוג נורא. אסתר נלקחת לבית המלך, והמן מקבל תקף וגדלה.

המציאות הזאת עוררה בלב קשיות גדולות על הנהגת הבורא. כיצד יתכן לקחת אשה כזאת צדקת ולהכניס אותה בעל פְּרָחָה ללע הארי? וכיצד יתכן שרשע גאותן כמו המן מקבל כזאת גדלה?

בשלב הזה לא היו עוזרים הסברים והגיון. רק תמימות ואמונה פשוטה יכלו לתת לעם ישראל את הכח להצמד למרדכי ולמורשתו. צום ותפלות עם עינים לשמים הובילו בסופו של דבר את המהלך הטוב ביותר לכלם. וכך בדיוק נכנעת הזהמה של עמלק מדור דור.

(על פי ליקו"מ תניינא תורה ה, יא. ליקו"ה שבת ה"ד. ר"ח ה"ו, יא. פורים ה"ג, ט).

לשנח או לזכר

הפרשה בה אנחנו קוראים על המלחמה בעמלק נקראת פרשת זכור. על שם הפסוק (דברים כה, יז) "זכור את אשר עשה לך עמלק". ולכאורה היה מן הראוי באמת לקרא לפרשה זו על הנושא המרכזי שלה שהוא - עמלק, כשם שפרשת שקלים או פרה נקראים על שם הנושא המרכזי, ולא על שם המלה הראשונה של הפרשה, שבמבט ראשון אינה מיצגת את עצם הנושא של הכנעת עמלק.

בנוסף לכך, יש להתבונן מה רוח יש לנו בכך שנזכר את אשר עשה לנו עמלק, הלא הכנעתו לא תהיה אם נזכר אותו. הכנעתו היא בעצם המלחמה - "מחה תמחה את זכר עמלק". מה נותן לנו כל כך הזכרון הזה, שהתורה לא נמנעת בסיום לחזור שוב ולהזכירנו: "לא תשכח"...

אם ננסה ללמד קצת על "עמלק", נגלה שיש חוט מקשר לאורך כל הדרך על האפי של העם הזה, על דרכי הלחימה שלו, וממילא על אפי ההתמודדות שלנו מולו.

חז"ל אומרים לנו שעמלק הוא זה ששכנע את פרעה לרדף אחרי עם ישראל בצאתם ממצרים (פסיקתא זוטרתא שמות יד-ה). פרעה הרשע לאחר סבל נוראי של קרוב לשנה תמימה, הספיק לחוות על בשרו את כל עשר המכות שעשו שמות במדינתו, ראה עין בעין את גדלת הבורא. ולא רק פרעה לבדו, אלא כלם ראו באמונת חושית את אפסיותו של האדם מול הבורא השליט בעליונים ובתחתונים, כלם ראו בעיני בשר כמה אוהב השם יתברך את עמו ישראל, כלם ראו איך יוצאים מיליונים אנשים עם עשירות גדולה ממדינה שלא יכלו אפילו עבד לברח משם.

וכי אפשר להתאושש מכזאת תקופה ולחזור לשגרת החיים?

קשה להאמין, אבל זה קרה...

בא עמלק ומשפּיח את הכל: לא הִיה כְּלוּם, בָּרַח הָעַם, בּוֹאוּ נִרְדֵּף
אֲחֵרֵיהֶם, נָשִׁיג אוֹתָם, נִלְחַם בָּהֶם...

לפני פחות משבוע נערכו רבבות לוויות לכל הבכורות שמתו במכת
בכורות, ועדין מהדהדים באזנינו קולות הצפידעים, הלב עדין דופק
מפחד שאגותיהם של האריות, הלא כלם זקוקים לטפולים פסיכיאטרים
לשחרור מהיר מכל הטראומות שהעם עבר...

"לא הִיה כְּלוּם, נשפח מהפל, בואו נלחם בהם, אנחנו עוד ננצח
אותם..."

זה עמלק בהתגלמותו. מפאן גם נובעת כל הקרירות - "אשר קרה
בדרך".

ולא רק ביציאת מצרים. גם לאחר שישראל התפרסמו בכל רחבי
תבל על ידי קריעת ים סוף כשעברו מיליונים תוך שעות ספורות על
פני המים, כשנפתחו הרקיעים וראתה שפחה על היים מה שלא ראה
יחזקאל הנביא, כשכל העמים רעדו וגעשו מפחד ה' ומהדר גאווה, בא
עמלק ומכריו לכל העולם "לא הִיה כְּלוּם, לא ראינו שום נסים, אני יוצא
למלחמה עם ישראל..."

הוי אומר, שהדבר שמאפין את עמלק, זה לשפח את כל הנסים
שמגלים אמונה והשגחה פרטית.

"מלחמה לה' בעמלק מדר דר". המאבק מול התרבות העמלקית
ממשיכה עד עצם היום הזה.

כל אחד מאתנו חוה על בשרו לא פעם ולא פעמים את ההשגחה
הפרטית. לא תהיה זו גזמא לומר שאנחנו ממש מוצפים בנסים שבכל
יום עמנו, בכריאות, בפרנסה, במסגרת הלמוד, בשלום בית, ובמה
לא... הנסים הם כל כך צפופים, עד כדי כך שהפסקנו לקרא להם נסים
והתחלנו לקרא להם: טבע, מזל שבדייק עבר כאן טרמפ, ובדייק פגשתי
את החשמלאי ההוא, ובדייק צרוף מקרים...

לשנח או לזכר

ועם כל זה, כאשר יש צורך בישועה פרטית בתחום מסוים, לוקח הרבה זמן עד שאנחנו מתחילים להשקיע באמת את הכחות בתפלה. יש לנו תמיד התלבטויות: "וכי באמת ישמעו את תפילתי? הלא יש הסתרה בדור הזה, ואני כל כך רחוק, יש כל כך הרבה סבות מצדקות שתפילתי לא מתקבל, והראיה הכי גדולה - שבדרך כלל אני לא רואה את התוצאות של התפלה..."

וגם כשכבר מתפללים, המלים יוצאות מהפה בכבדות, משל היו שוקלות כל אחת כמה מאות גרמים. השיחה עם השם יתברך אינה קולחת בשטף ובחמימות, וזאת מסבה אחת פשוטה - קלפת עמלק דואגת לטשטש לנו את העינים, שלא נסתכל אף לרגע בנסים ובנפלאות שאנחנו חווים כל הזמן, שלא נזכר אף תפלה אחת שנענינו אי פעם עלי אדמות. "ואתה עיף ויגע" - זהו עצמו פרי מעללו של עמלק, שתפקידו לעיף אותנו מלהתפלל על ידי השכחה שהוא מחדיר בנו.

הרעיון מופיע גם בדברי חכמינו ז"ל, שדרשו על סמיכות פרשת "ויבא עמלק" למה שעם ישראל שאלו "היש ה' בקרבנו אם אין", אמר הקדוש ברוך הוא: תמיד אני ביניכם, ומזמן לכל צרכיכם, ואתם אומרים: היש ה' בקרבנו אם אין? חייכם שהפלב בא ונושך אתכם (על פי רש"י שמות יז, ח).

כלומר, כשעם ישראל התחברו עם הסברות הנובעות מקלפת עמלק, הם גרמו שהגיע אליהם עמלק גם בגשמיות ממש, כי עצם השאלה "היש ה' בקרבנו" אחרי כל כך הרבה נסים ונפלאות של יציאת מצרים וקריעת ים סוף, היא היא קלפת עמלק שאנחנו מתמודדים עמה עד עצם היום הזה.

לאחר שזיהנו את שרש הבעיה, כעת נוכל להתחיל לטפל בפתרון המתאים. אם כל כחו של עמלק הוא התעלמות ושכחה מהשגחת הבורא, נצטרך להפעיל כנגדו את הנשק הנגדי. פרשת זכור באה במלא עצמתה ומכריזה בפנינו: "זכור את אשר עשה לך עמלק". אל תתן לו להשכיח ממך כמה השם אוהב אותך, אל תתן לו לטשטש את הנסים והנפלאות שראית בעיניך, אל תשכח את הישועות שנושעת בעבר בתפלותיך.

לשכח או לזכר

והתורה לא עוצרת עד שמסיימת שוב "לא תשכח", כי הזכרון עצמו הוא הוא הדלק המניע את הנשק.

מהו הנשק?

"והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל", "ויהי ידיו אמונה עד בא השמש" (שמות יז, א-ב). התרגום שם מתרגם שהיו ידיו של משה פרוסות בתפלה.

הוי אומר, הנשק שלנו מול קלפת עמלק הוא התפלה, אבל בכדי שקלפת עמלק לא תצליח לקרר לנו את החמימות בתפלה, ולהחליש את הנחשלים מלהאמין בכחה האדיר, עלינו לזכר ולחזר ולשנון, כמה וכמה נסים מקיפים אותנו, כמה תפלות כבר נושענו על ידן בעבר, להפסיק לקרא לזה 'מזל' ו'בדייק' ו'במקרה', לקרא לזה בשם המפרש והאמת: השגחה פרטית, לקרא לזה: "קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראהו באמת".

לא תשכח.

אז מה יותר מתאים מאשר לקרא לפרשה זו "פרשת זכור".

(לקוטי מוהר"ן תניינא תורה יט, לקוטי הלכות נחלות ד, יא)

הגן הפורים

הרקודים בפורים

בשנת תקס"ג נשמעה בעולם גזרת הקנטוניסטים הנוראה. הממשלה ברוסיה רצתה לקחת ילדים בני שבע לצבא ולגדל אותם כגויים גמורים עד גיל 25, ואז לתת להם לשוב הביתה...

הדבורים אודות הגזרה עוררו פלמוס גדול. רבים נכנסו למתח ולחרדה, וכמו כן שעסקו בתפלות לבטול הגזרה, אולם רבי נחמן ששמשו החלה לזרח באותם שנים הפתיע בתגובתו על הגזרה.

רבנו קרא לרבי נתן תלמידו ואמר לו בזה הלשון:

"כך אמרתי! שעכשו נשמע גזרות חס ושלום על ישראל, והנה הולכים וממשימים לבוא ימי הפורים האלה, יהיו ישראל מרקדים ומחאו כף, ועל ידי זה ימתיקו הדינים".

את הקשר בין מחיאת כף ורקודים לבטול הגזרות, באר רבנו באותה שפת בארץ ועמק רב, כאשר הוא מחבר בקשר נפלא את המניע אותנו לנענע את הידים והרגלים. ננסה לטעם משהו מהדברים.

כאשר האדם שמת הוא נוטה לרקד ולמחא כף, אולם כאשר שורה עליו עצבות הוא כבד. הכבדות הזאת מבטאת את פח הדין השולטת על ידיו ורגליו. שרש הדין מגיע מעבודה זרה שמעוררת חרון אף בעולם (על פי ספרי ראה), והתרגום של עבודה זרה למעשה כיום זו מדת הגאון, וכמו שאומר רבי שמעון בר יוחאי: "כל אדם שיש בו גסות הרוח כאלו עובד עבודת כוכבים" (סוטה ד:).

ה'דינים' הָלְלוּ שוֹרִים בְּעֶקֶר עַל הַרְגָּלִים שְׁלָנוּ. וְכִמוּ שְׂאוּמֵר הַפְּסוּק
עַל הָעֲבוּדָה זָרָה "רַגְלֵיָהּ יִרְדּוּת מוֹת" (מְשָׁלֵי ה', ה'). וְעַל כֵּן, כְּאֲשֶׁר הָאָדָם
מִתְגַּבֵּר עַל הַכְּבֻדוֹת הַזֹּאת, וּבְכָל זֹאת הוּא מְרוּמֵם אֶת רַגְלָיו לְרִקְדָה, הוּא
מְכַנְיַע בְּכַף אֶת כַּח הָעֲבוּדָה זָרָה וְנַעֲשֶׂה הַמְתַקֵּת הַדִּינִים. כִּי קוֹרָה גַם עַל
יְדֵי מְחִיאַת הַכַּף שְׁמֵרְמוֹת עַל חֲבוּר מִדַּת הַחֶסֶד עִם מִדַּת הַדִּין, שֶׁהָרִי גוֹדֵעַ
שׂוֹד יְמִין מִבְּטָאֵת אֶת מִדַּת הַחֶסֶד, וְיָד שְׂמַאֵל אֶת מִדַּת הַגְּבוּרָה. הַשְּׁלוּב
בֵּינֵיהֶם מְמַתִּיק אֶת הַדִּין.

מְצִינֵי רַבֵּי נֶתָן, שְׂפָאֲשֶׁר רַבְּנוּ חֲזוֹר וְכַפֵּל וְאָמַר: "כִּי אֲמַרְתִּי", הִיָּתָה
כּוֹנֵנִתוֹ בְּזֶה לְהַעִיר אֶת לְבַבְנוּ שְׂאָף עַל פִּי שֵׁישׁ בְּדַבְרֵי תוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה
עֲמֻקּוֹת וְסוּדוֹת עֲלִיוֹנִים, אֵף עַל פִּי כּוֹ, עֶקֶר כּוֹנֵנִתוֹ שֶׁנִּקְבַּל אֶת דְּבָרָיו
בְּפִשְׁטוּת לְשִׁמּוֹר לְעֲשׂוֹת וּלְקַבֵּץ. וְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ לוֹ אֶת הַכַּח הַזֶּה
לְהַמְתִּיק אֶת הַדִּינִים שְׂמַתְחִילִים לְשִׁלֵּט בְּעוֹלָם, כְּאֲשֶׁר יָקִים אֶת הַדְּבָרִים
כַּפְּשׁוּטִים בְּאֵמֶת וּבְתַמִּימוּת.

וְאִם הַדְּבָרִים אֲמוּרִים בְּכָל יְמוֹת הַשָּׁנָה שֵׁישׁ כַּח בְּרַקוּדִים וּמְחִיאַת כַּף
לְהַמְתִּיק דִּינִים וּגְזוּרוֹת, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּפוּרִים עֲצֻמוֹ שֶׁהַרְקוּדִים הֵם
חֵלֶק בְּלִתֵּי נִפְרָד מִמְצוֹת הַיּוֹם, וְעַל יָדָם נַעֲשֶׂה הַכְּנַעֲנָה לְקַלְפַת הַמֶּן שֶׁהוּא
הוּא יְצוּג הָעֲבוּדָה זָרָה בְּעֲצֻמָּה שְׂמֵהוּהָ אֶת הַחֲרוֹן אֵף בְּעוֹלָם. וְכֵאֲשֶׁר
אֲנַחְנוּ רוֹקְדִים בְּפוּרִים אָנוּ מוֹחִים אֶת זְכָרוֹ מִן הָעוֹלָם, וּמִמִּילָא נְמַתְקִים
כָּל הַדִּינִים.

וְכִכֵּר הָיָה עַל זֶה מַעֲשֶׂה.

בְּעִירָה טַעֲפָלִיק, נִהְגוּ חֲסִידֵי בְּרַסְלָב לְהַתְאַסֵּף מְדֵי שָׁנָה בְּפוּרִים תַּכְּף
אַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם בְּבֵיתוֹ שֶׁל רַבֵּי מְאִיר תְּלֵמִידוֹ שֶׁל רַבֵּי נֶתָן. רַבֵּי מְאִיר
נִהַג לְהַגִּיף אֶת הַתִּירָסִים, לְהַדְלִיק נְרוֹת לְכַבוֹד פּוּרִים וּלְהַתְחִיל בְּסַעוּדַת
פּוּרִים כְּכֹר מַחְצוֹת הַיּוֹם. וְכִי שָׂרוּ וְרִקְדוּ עַד דְּלָא יָדַע.

בֵּין הַמַּתְאַסְפִּים לְשֵׁם הַגִּיעַ פַּעַם אַחַת אֶחָד מִתְלַמְּדָיו שֶׁל ר' מְאִיר
שֶׁהָיָה מִתְגוֹרֵר בְּכַפֵּר רַחוּק, וּבְעֵת שֶׁהָיוּ בָּלֵם מְרַקְדִים יָשַׁב הוּא וְהַצְטַנֵּף
בְּפִנְתּוֹ. נִגַּשׁ אֵלָיו ר' מְאִיר וְאָמַר לוֹ: "מָה זֹאת שְׂאֵתָה לֹא רוֹקֵד עִמָּנוּ?"
עָנָה לוֹ הַכַּפְּרִי: "אַתֶּם אֵין לָכֶם סִבָּה מִיַּחַדָּת שְׂלֹא לְשַׁמַּח. אֲבָל אֲנִי שֵׁישׁ לִי

הרקודים בפורים

כבר כמה בנות שבגרו ואין לי במה להשיאן, ובפרט בתי הבוגרת 'צביה',
 אם כן כיצד אשמח וארקד?"

אמר לו ר' מאיר בתמיהה: "אם כן, לא מצאת לך יצאה אחרת לצאת
 מהצרות שלך אלא בזאת שתהיה עצוב?" תפס אותו ר' מאיר ותבקו
 בחזק ואמר לו: "תחזור אחרי ותגיד מלה במלה, אם כל כך רע אז פונים
 וצועקים עוד ועוד אל השם יתברך - צרות לבבי הרחיבו ממצוקותי
 הוציאני", וכך הכניסו בכח למעגל הרקודים.

אותו כפרי קים את מה שאמר לו ר' מאיר והחל לרקד תוך כדי שהוא
 צועק בקולי קולות "צרות לבבי הרחיבו ממצוקותי הוציאני", ור' מאיר
 מעודד אותו להמשיך, תוך כדי שהחבורה כלה שרים שירי פורים...

עברו כמה ימים מאותו פורים. והכפרי חזר לביתו. והנה הזדמן לשם
 חסיד ברסלב אחד שהכרח לשבת בכפר הוא, וסובכה השגחה שהוא
 התארח אצל הכפרי הזה. במהלך השבת, הבחין האורח שיש לכפרי כמה
 בנות בשדוכין. פנה אליו ואמר לו: "ראה נא, יש לי בחור בגיל שדוכין,
 אולי נעשה שדוך עם בתך הגדולה..."

ענה לו הכפרי: "בשביל הצעה כזאת אני צריך להתיעץ עם הרב שלי",
 אמר לו החסיד "מי הוא זה רבך?" ענה לו הכפרי: "רבי מאיר מטעפליק".
 אמר לו האורח: "רבי מאיר? הלא הוא ידיד נפש שלי, ובנדאי שהוא
 יסכים לשדוך הזה..."

וכן הוה, שהשתדכו הזוג הזה וכנו בית נאמן בישראל.

(על פי ליקו"מ תורה י', שיחות הר"ן קלא, שיש"ק ח"ו, נט).

מי פתח את האוצר

מובא בשלחן ערוך (ארח חיים סימן תרצ"ד, ג) "אין מדקדקים במעות פורים, אלא כל מי שפושט ידו לטל נותנים לו".

ההלכה הזאת טעונה באור. הלא כל משפטי התורה אמת וצדק, ומדוע שלא ננתב את כספי הצדקה דוקא לראויים לקבל באמת, עניים הגונים? ובכלל, במה זכה פורים שנותנים גם למי שאינו ראוי, מדוע לא נבחרו לזה ימים אחרים כמו ערבי ראש השנה וכפור למשל?

מאחורי ההלכה הזאת מסתתר לו סוד נפלא המאפין את עצם מהותו של יום הפורים.

דוד המלך אומר בתהלים (פט, ג) "כי אמרת עולם חסד יבנה". מבאר רבי נחמן, שהפסוק מרמז בזאת על כל התקופה שהיתה מבריאת העולם ועד מתן תורה, שבכל משך הזמן הזה העולם התקיים בחסד ובמתנת חנם, שהרי עקר קיום העולם הוא מעסק התורה הקדושה, וכל זמן שעדין לא נתנה תורה התקיים העולם בחסד מאוצר מתנת חנם.

במדרש מובא, שהקדוש ברוך הוא הראה למשה את כל האוצרות שלו, אוצר של עושי מצוות, אוצר של מגדלי תומים וכן הלאה. בשלב מסים ראה משה אוצר גדול. שאל משה רבנו את ה' תברך: אוצר זה של מי הוא? אמר לו הקדוש ברוך הוא: מי שאין לו - אני עושה לו חנם ונותן לו מכאן (על פי שמות רבה מה).

ה'אוצר' הזה מזכר גם בנסח ה'יהי רצון' שאומרים קדם אמירת תהלים: "ומאוצר מתנת חנם חננו".

ה'אוצר' הזה היה פעיל עד יום מתן תורה. לאחר מתן תורה כבר החלה הנהגה שהחיות והשפע היורדים לעולם מקבילים למעשיהם של בני האדם, כפי מה שעסקו וקימו את התורה הקדושה אשר היא חיינו וארץ מינו.

מי פתח את האוצר

ובכל זאת, הראה הקדוש ברוך הוא למשה את האוצר הגדול הזה, אוצר מתנת חנם, זאת אומרת, שיש שמוש באוצר הזה גם לאחר מתן תורה, עד ימינו אנו.

אלו זכינו להתחבר לאוצר הזה - היינו חוסכים המון צער ועגמת נפש. לאוצר הזה ישנן השלכות בתחום הגשמי וגם ברוחני. האוצר הזה שופע חיים בריאות ופרנסה גם למי שלא מגיע לו. האוצר הזה פותח שער לתשובה גם לאנשים חוטאים שלא מגיע להם סיעתא דשמיא לתשובה. האוצר הזה פותח חדושי תורה גם למי שלא נחן ברמת משכל גבוהה. אוצר מתנת חנם. כפשוטו. מה יכול להיות טוב מזה...

שואל רבנו, עבור מי מיעד האוצר הזה? אם הוא מיעד לצדיקים, הלא אינם זקוקים למתנת חנם שהרי יש להם תורה ומעשים טובים, ואם הוא מיעד לרשעים, וכי בגלל שהם רשעים "יזכו" לקבל מאוצר כזה גדול, וכי מצאנו חוטא נשכר?

ומשיב, שבאמת האוצר לא מיעד לרשעים. האוצר הזה מיעד לצדיקים, שהרי גם צדיק שיושב ועוסק בתורה בכל רגע פנוי, בהכרח שמבטל כמה זמן ביום עבור מנוחה ושאר צרכי הגוף והנפש. ואם כן, כיצד יתקיים הצדיק באותם רגעים שהוא בטל מן התורה, בעל כרחנו לומר שהאוצר מתנת חנם משפיע לו חיים באותם רגעים למרות שאינו עסוק בתורה. וכאשר האוצר כבר פתוח עבורו - זוכים גם שאר בני העולם לקבל חיות והשפעה בחסד חנם.

חכם יודע להמתין לרגע שהאוצר נפתח, וזה קורה כל שנה בפורים.

ההלכה ש"כל הפושט יד נותנים לו", נולדה מתוך המציאות שבפורים אוצר מתנת חנם פתוח.

כיצד זה התרחש? מי הוא זה שהצליח להגיע לאוצר הזה, לפתח אותו, ולהוביל כזה מהלך מדהים שבכל שנה מחדש ביום פורים -

”הימים האלה נזכרים ונעשים”, והאוצר יחלק במתנת חנם שפע וישועות ברוחניות ובגשמיות?

לשם כך, נשוב לאחור.

כאשר עם ישראל הלכו במדבר, היו מקיפים אותם ענני הכבוד, חכמינו הקדושים מספרים שהיו כאלה שהיה הענן פולטן. ועליהם נאמר שהיה עמלק מזנב את כל הנחשלים שהיו חסרי כח מחמת חטאם (על פי רש”י בדברים כה, יח). זאת אומרת, שעמלק התעסק ליאש את כל אותם שנכשלו בעברות, וכעת לא מוצאים את הדרך חזרה...

המן המשיך את מורשתו של עמלק. הוא טען לאחשורוש בלהט שהקדוש ברוך הוא כבר התיאש מעם ישראל, ”אלהיהם ישן הוא” (על פי מדרש אסתר רבה פ”ז), וממילא, אין להם סכוי אי פעם לעשות תשובה ולהחזיר את השפע כבתחלה.

כאן נכנס לתמונה מרדכי היהודי. ”מרדכי” עולה בגימטריא 274, כמנין ”רב חסד”. מרדכי האמין באמונה שלמה שאם יפתח האוצר של מתנת חנם נוכל להשיב את כל עם ישראל בתשובה שלמה, וכל הגזרות יתבטלו. לשם כך, הוא יצא לרחובות העיר והקים קול זעקה לישועתן של עם ישראל, תפלותיו בקעו רקיעים ואכן האוצר נפתח.

וכשהאוצר נפתח - כלם הרויחו, גם פושעים חזרו בתשובה, ו”רבים מעמי הארץ מתיידיים” (אסתר ח, יז), גם גויים התחילו להתגיר...

לאור הדברים, מקבלת ההלכה של ”כל הפושט יד נותנים לו” משמעות עמקה יותר, כי זה לא רק ענין נימוסי כזה שלא לדקדק במעות פורים. הענין הזה מבטא את עצומו של יום פורים. בפורים נפתחים שערי שמים, וכל הפושט את ידו בתפלה מקבל מאותו אוצר מתנת חנם.

זו הזדמנות של פעם בשנה. באמת לא כל יום פורים.

(על פי ליקו”מ תניינא עח. ליקו”ה מתנה ה”ג ד-יא).

מרדכי ואסתר

במהלך המגלה אנו נחשפים לשתי דמיות מרכזיות שהובילו את כל שלבי ההצלה של עם ישראל, מרדכי ואסתר. הזוג הקדוש הזה שבצעם היה נשוי כדת משה וישראל, פעלו יחד בשתי חזיתות שונות, כאשר העמדות מתאמות ביניהם לאורך כל שנות מארעות המגלה.

המגלה לא חוסכת במלים על הקשר ביניהם. "ויהי אמן את הדסה היא אסתר בת דדו". "מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנשים לדעת את שלום אסתר". "אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה... כאשר צוה עליה מרדכי". "ותשלח בגדים להלביש את מרדכי". "ויאמר מרדכי להשיב אל אסתר ויעש ככל אשר צוטה עליו אסתר". שתוף הפעלה ביניהם המשיך גם לאחר נס ההצלה: "ותכתב אסתר המלכה בת אביחיל ומרדכי היהודי את כל תקף לקיים את אגרת הפרים הזאת".

בנסה במאמר זה ללמד ולהעמיק קצת מדוע באמת התגלגלו העניינים בצורה כזאת שהיו שני מובילים בהנהגה, הלא תמיד ישנו כלל של 'אין שני מלכים בכתר אחד' (חליו ס:), ואם כן, מדוע לא הייתה כאן הנהגה של צדיק אחד כמו ביציאת מצרים למשל!?

מרדכי ואסתר - מבאר רבי נתן - משקפים שתי מדרגות שונות בעבודת השם. השקפות עולם שונות בתכלית. ורק כאשר הם עובדים יחד - הם מביאים גאלה לעולם.

ההשקפות הללו התגלמו במרדכי ואסתר, אולם הן שכיחות מאד גם לנו. גם אנשים כערכנו נמצאים בתקופות מסימות במדרגה המיצגת במרדכי, ובתקופות מסימות במדרגה המיצגת באסתר.

כאשר נסקר קצת את עולמם של צבור בני התורה ועובדי השם, נוכל בהחלט לסוג אותם לשתי קבוצות. האחת, יהודים טובים שמתעלים בעבודת השם ו'הולך' להם טוב. הם מתקדמים בלמוד, מתעלים בקדשה, זוכים לחזות בנעם השם ומרגישים קרבת השם בכל תפלה.

לְעַמְתָּם יִשְׁנָה קְבוּצָה לֹא קִטְנָה שֶׁל יְהוּדִים שֶׁהֵם לֹא פָחוֹת טוֹכִים, אֲבָל הַהֲצִלָּחָה שְׁלָהֶם בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם מְאֹד קְלוּשָׁה. הַכֹּל תְּקוּעַ לָהֶם בְּלִמּוּד, בְּתַפְלָה, בְּקִדְשָׁה, בְּמִדּוֹת רְעוּת. וְגַם בְּאִפְסוֹן כְּלָלִי, הַחַיִּים שְׁלָהֶם מְלֵאִים בְּאַתְגָּרִים.

לְקְבוּצָה הַשְּׁנִיָּה נוֹכַל בְּהַחֲלִט לְהִתְאִים אֶת הַשֵּׁם 'אֶסְתֵּר', עַל שֵׁם הַהֶסְתֵּר פָּנִים שֶׁהֵם חוּוִים. וְלְקְבוּצָה הָרִאשׁוֹנָה נוֹכַל לְתַת אֶת הַשֵּׁם מְרַדְכִי עַל שֵׁם הָרִיחַ הַטוֹב שֶׁיֵּשׁ לָהֶם בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם. הַדְּבָר מִתְבַּסֵּס עַל כֶּךָ שֶׁמְרַדְכִי נִרְמָז בְּמַלְיָם "מֶר דְּרוֹר" (שְׁמוֹת ל, כג) שֶׁתְּרַגּוּמוֹ הוּא "מִירָא דְכִיָּא", מְלִשׁוֹן מְרַדְכִי. וְהַמֶּר הִזָּה הוּא רִיחַ טוֹב (עַל פִּי מִסְכַּת חֲלִין קִלְטֵ:).

בְּמִשְׁנֵתוֹ שֶׁל רַבִּי נַחֲמָן מְכַנּוֹת הַקְּבוּצוֹת הַלְלוּ: 'דְּרִי מַעְלָה' וְ'דְרִי מַטָּה'. בְּמוֹבֵן הַפְּשוּט מְדַבֵּר עַל הַפְּעֵר בֵּין הַמְּלָאכִים שֶׁהֵם 'דְּרִי מַעְלָה' לְבֵין בְּנֵי הָאָדָם שֶׁהֵם 'דְּרִי מַטָּה'. אוּלָם מִבְּחִינָה פְּנִימִית מְדַבֵּר עַל מְדִרְגוֹתֵיהֶם הַשׁוֹנוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי הַשֵּׁם.

הַנְּגוּד בְּתַחוּשׁוֹת שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַקְּבוּצָה שֶׁל דְּרִי מַעְלָה לְקְבוּצָה שֶׁל דְּרִי מַטָּה, כָּאִלְבֹּטוּי בְּתַאוּר הַמְּזֻכָּר בְּקִדְשַׁת כֶּתֶר שֶׁאַנְחֵנוּ אוֹמְרִים כָּל שַׁבָּת בְּתַפְלַת מוֹסָף.

"כְּבוֹדוֹ מְלֵא עוֹלָם" וּמְשֻׁרְתּוֹ שׁוֹאֲלִים זֶה לְזֶה "אֵיָה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ". מִצַּד אֶחָד, "כְּבוֹדוֹ מְלֵא עוֹלָם". זֹאת אוֹמֶרֶת שְׁבָכַל מְקוֹם רוּאִים וּמְרַגִּישִׁים אֶת כְּבוֹד הַשֵּׁם. וּמִצַּד שֵׁנִי, יִשְׁנָה תַּחוּשָׁה שֶׁל "אֵיָה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ", הַסֵּתֵר פָּנִים שֶׁלֹּא רוּאִים בּוֹ אֶת כְּבוֹד הַשֵּׁם. כִּיצַד מִסְתַּדְרִים יַחַד שְׁתֵּי תוֹבְנוֹת שְׁכָאֵלָה?

הַתְּשׁוּבָה הִיא, שְׁבָאֵמַת דְּרִי מַעְלָה הֵם אֵלּוֹ שְׁמֵרַגִּישִׁים אֶת כְּבוֹד הַשֵּׁם וְקִרְבַּת הַשֵּׁם. וְלְעַמְתָּם, דְּרִי מַטָּה מְדַשְׁדְּשִׁים כָּל הַזְּמַן בְּתַחוּשָׁה שֶׁל אֵיָה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ, הֵיכָן נִמְצָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ? וְכַמָּה אֲנִי רַחוּק עֲדִין מִמֶּנּוּ...

מְלַמֵּד רַבִּי נַחֲמָן, שְׁבָאֵמַת לְאַמְתָּה הַחֲלָקָה שֶׁל הַתַּחוּשׁוֹת הַלְלוּ צְרִיכָה לִהְיוֹת הַהֶפֶךְ.

"דְּרִי מַעְלָה" צְרִיכִים לְשַׁנֵּן אֶת הַמַּלְיָם: "אֵיָה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ". כְּלוֹמֵר, הֲלֹא עֲדִין יֵשׁ לִי דֶרֶךְ אֶרְכָּה לְהִתְקַרֵּב בְּאֵמַת לְהַשֵּׁם, כִּי כְּלַפֵּי גְדֻלַּת הַשֵּׁם עֲדִין לֹא הִתְחַלַּמְתִּי בְּכֹלֵל...

מַרְדֵּכִי וְאַסְתֵּר

לְעַמְתָּם "דְּרֵי מְטָה" צְרִיכִים לְשַׁנֵּן לְעֲצָמָם אֶת הַפְּסוּק: "מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ", שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִמְצָא עִמִּי כֵּאֵן בְּמָקוֹם הַנְּמוּד. שׁוֹמֵעַ כָּל מְלֵא שְׁלִי וּמְלֵא אוֹתִי לְאֶרֶץ כָּל הַהִתְקַדְּמוֹת שְׁלִי, שֶׁהֵרִי מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, גַּם בְּמָקוֹם הַנְּמוּד בְּיוֹתֵר. בְּאַרְצֵיּוֹת.

מַרְדֵּכִי וְאַסְתֵּר מֵיִצְגִים אֶת שְׁתֵּי הַמַּדְרָגוֹת הַלְלוּ. מַרְדֵּכִי מְבִטָּא אֶת דְּרֵי מְעֵלָה, כִּי מַרְדֵּכִי מְלֵשׁוֹן מְרוֹת וּשְׂרָרָה, וְשֶׁרֵשׁ נִשְׁמָתוֹ הָיָה גְבוּהַ מְאֹד (עַל פִּי שֶׁעַר הַכְּנֻנֹת פּוֹרִים דְּרוֹשׁ א), וְלְעַמְתּוֹ אֶסְתֵּר מֵיִצְגַת אֶת עוֹלָמָם שֶׁל דְּרֵי מְטָה שֶׁהֵחִיִּים שְׁלָהֶם מְלֵאִים בְּהֶסְתֵּר פָּנִים.

מַרְדֵּכִי חוֹנֶה קִרְבַּת הַשֵּׁם בִּיְדִיעוֹת נִרְחָבוֹת בַּתּוֹרָה, וְכַבֵּיכּוֹל 'הוֹלֵךְ לִו' טוֹב בְּחַיִּים, אֲבָל הוּא מְשַׁנֵּן לְעֲצָמוֹ שְׁעֵדִין הוּא בְּהִתְחַלָּה. הוּא מְזַכֵּיר לְעֲצָמוֹ בְּכָל עֵת שֶׁעֲבוֹדַת הַשֵּׁם שְׁלוֹ עֵדִין לֹא בְשִׁלְמוֹת, וְכָל הַתְּחוּשׁוֹת הַנִּפְלְאוֹת הַלְלוּ הֵן רַק 'רִיח' שֶׁל עֲבוֹדַת הַשֵּׁם. הַדְּבָר נִרְמָז בַּשֵּׁם מַרְדֵּכִי שֶׁמְרָמָז בַּתּוֹרָה בְּפִסּוּק "מֶר דְּרוֹר" (שְׁמוֹת ל). רִיח טוֹב.

אֶסְתֵּר לְעַמְתּוֹ מֵיִצְגַת טִיפּוֹסִים שֶׁהֵחִיִּים שְׁלָהֶם רוֹוִיִּים בַּתְּחוּשׁוֹת שֶׁל "אֵלֵי אֵלֵי לָמָּה עֲזַבְתָּנִי" (תְּהִלִּים כב), הִיא נִלְקַחַת לְבֵית צְלָמִים וְנִשְׁאֵת בְּעַל כְּרַחֵה לְאַחֲשׁוֹרוֹשׁ. וּבַתּוֹךְ כָּל הַהֶסְתֵּר פָּנִים הַזֶּה אוֹמֵר לָהּ בּוֹרָא עוֹלָם: "וְאַנְכִי הֶסְתֵּר אֶסְתִּיר פָּנִי" (דְּבָרִים לא, יח), עִם כָּל הַהֶסְתֵּרָה הַזֹּאת - יֵשׁ כֵּאֵן אֲנִכִּי. כִּי בְּאַמַּת מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, אֲנִי עֵמָּה בַּתּוֹךְ הַסִּטּוּאֲצִיָּה הַזֹּאת.

בְּהִתְבּוֹנְנוֹת שְׁנֵיָהּ, לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵאַתְנּוּ, יִשְׁנֵן תְּקוּפּוֹת שְׁמֻכְנוֹת דְּרֵי מְעֵלָה, וְיִשְׁנֵן תְּקוּפּוֹת שְׁמֻכְנוֹת דְּרֵי מְטָה. לְפַעְמִים אֲנַחְנוּ סוּג שֶׁל 'מַרְדֵּכִי', וְלְפַעְמִים סוּג שֶׁל 'אַסְתֵּר'. אִם נִצְלִיחַ לְשַׁלֵּב בֵּין הַתּוֹכְנוֹת שֶׁל שְׁנֵי הַמְּנַהֲיִגִים הַלְלוּ, נִזְכֶּה בְּקִרְוֹב גַּם לְגַם פּוֹרִים מְשֻׁלְּנוּ.

(עַל פִּי לִיקוּ"מ תַּנְיִינָא סח. לִיקוּ"ה שְׁבַת ה"ג, י).

הכנסת במקרה הישן

במבט שטחי על יום פורים, מתקבלת התחושה שהוא החג הקרוב יותר ליום חל מאשר ליום טוב. בעוד שבשבתות וימים טובים אנו נמנעים מעשיית מלאכה ואין עסוק בארנק ובמכשיר הניד, בא פורים עם המצוות המיוחדות שלו, תוך כדי שאנחנו שולפים ארנקים, משוחחים במכשיר הניד, נוסעים ברכבים ומה לא...

מבחינה הלכתית "פורים מתר בעשיית מלאכה", רק שנהגו מעצמן באיזה מקומות שלא לעשות (על פי שו"ע ארח חיים סימן תרצ"ו, א' ומ"ב שם). ההלכה הזאת חותמת את הלגיטימציה המלאה לסווג יום פורים בין ימות החל.

מדהים לגלות, שהאר"י הקדוש מתבטא על יום פורים שמאירה בו הארה רוחנית גבוהה מאד המכנה "הארת מרדכי", שעליה נתן לומר שלא קיימת הארה כזאת לא בשבת ולא ביום טוב אלא בימי הפורים בלבד. וכלשון האר"י ז"ל - "ובבחינה זו יש יתרון גדול אל פורים על כל שאר הימים אפלו בשבתות וימים טובים" (על פי שער הפניות, פורים).

והדבר אומר דרשני, כיצד מגיעה הארה כה גדולה ליום חל פשוט? ומה באמת משמעותה של הארה עצמתית זו? ובעקר, כיצד נשאב ממנה משהו לחיי היום יום?

לפני מספר שנים, פלשו זוג גנבים לביתו של חלפן כספים דגול, הגנבים הגיעו עד החדר הפנימי ששם שכנה לה כספת פלדה מחברת לקיר. הם שכרו את הקיר, חלצו את הכספת וברחו. המעניין הוא, שבשאר ארונות הבית שגם שם היו תכשיטי זהב ושטרות כסף הם אפלו לא נגעו...

בעקבות המאורע, החליט חלפן כספים אחר לנטרל את הכספת בביתו. הוא העמיד בסלון ביתו (!) מקרר ישן כרוך בחוט חשמל בצורה מזנחת, ושם הניח את עשרות אלפי השטרות שלו...

הכנסת במקור הישן

אז לפעמים שומרים את הדברים היקרים דוקא במקומות מזנחים!

זה לא רק ספור עממי. לענין הזה יש מקור בדברי חכמינו.

איתא בתלמוד ירושלמי (תענית פ"א) "אם יאמר לך אדם היכן אלהיה? תאמר לו: בכרך גדול של רומי". באותם ימים מלכות רומי יצגה את כל העצמה של עניני החמר והגוף. ועל כן מלמדים רבותינו שמעבר לכל הזהמא שיש שם - נמצאת שם הארה רוחנית גבוהה מאד.

היסוד מבסס גם בדברי האריז"ל ששהאור הגבוה ביותר (אור ספירת ה'פתר') מתלבש בכלי הנמוך ביותר (ספירת ה'מלכות'). זה חק בפריאה (על פי עץ חיים - שער מב פ"א מ"ב).

על שיר השירים אומרים רבותינו (במסכת ידים פ"ג מ"ה) "אין כל העולם כלו כדאי כיום שנתן בו שיר השירים לישראל, שכל השירים קדש, ושיר השירים קדש קדשים". ומה מפליא לראות שבכל שיר השירים לא מזכר אפלו פעם אחת (!) את שם השם או משגים של קדשה וטהרה, וכל כלו עוסק במשגים גשמיים של חבור ואהבה הנמשלים לחבור בין בורא עולם לעם ישראל.

הוא אשר אמרנו. בתוך כל המשגים הגשמיים הללו יש קדש קדשים. וזה לא רק בשירים. זה גם בכני אדם. לפעמים ישנם צדיקים שהעבודת השם שלהם היא בקולות וכרקים, פלם מרגישים את גדלתם. אבל לעמם ישנם צדיקים שגראים שקטים ורגועים. גם פאן צריף לדעת שהאור הגדול לפעמים נמצא דוקא במקומות הנראים פשוטים ביותר. וכאן הגענו לפורים.

במגלה מתרחשת הרפתקאה בת תשע שנים. עם ישראל חווה רגעי אימה, מציאות גלותית שקלה הסתר פנים נורא. אסתר הצדקת נלקחת לחיקו של אחשוורוש הרשע, המן מקבל גדלה וכבוד, וככיכול נראה שהענינים יצאו מכלל שליטה חס ושלו.

כְּאִשֶּׁר יְהוּדֵי מְאֲמִין שְׁבִתוֹךְ הַהִרְפָּתָקְאוֹת שֶׁל הַחַיִּים שְׁלוֹ יִשְׁנו אֹר
רוּחָנִי גְבוּהָ, וְגַם אִם כָּרַגַע יָדָיו מְסֹאֲבוֹת בְּמִקְוֹמוֹת נְמוּכִים, זֶה לֹא אוֹמֵר
שְׁזָהוּ בְּאֶמֶת מְצִיאֹתוֹ הַרוּחָנִית, וְכַמוֹכֵן שָׁשׂם לֹא תֵהֵא קְבוּרָתוֹ, אֲלֹא
אֲדַרְבֵּה כָּאֵן מִמֶּשׁ מְנַח הָאוֹצֵר. צְרִיךְ רַק לְגַלוֹת אוֹתוֹ. וְכִשְׁהוּא יִתְגַּלֶּה -
נִרְאֶה שֶׁהַכִּסֵּף בְּכְבוֹדָה וּבְעֶצְמָה נִמְצָאת כָּאֵן, בְּמִקְרַר הַזְּנוּת. אֹר כְּזֶה
אֲכֵן אֵינוֹ נִמְצָא אֶפְלוֹ בְּשִׁבְתָּ וּבִיּוֹם טוֹב!

גַּם בְּמַגְלַת אֶסְתֵר לֹא מְזַכֵּר בְּמִפְרָשׁ אֶת שֵׁם הַשֵּׁם - כְּמוֹ בְּשִׁיר הַשִּׁירִים.
גַּם שֵׁם הַתְּנַהְלוֹ דְּבָרִים בְּמַהֲלָכִים פּוֹלִיטִיִּים שְׁלֹא מְבִיָּשִׁים אֶף עֲתוֹן בֶּן
זְמַנּוֹ. בְּמַגְלֵה הַפְּשׁוּטָה הַזֹּאת גְּנוּז הָאוֹר הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר.

בְּיָמִים עֶבְרוּ, הִיָּה נִתֵּן לְמִשָּׁשׁ בְּיָדֵים אֶת הַרְצִינּוֹת וְהַתְּעוֹרְרוֹת שֶׁהִיָּתָה
בְּבִתִּי הַכְּנִסֶּת בְּעֵת קְרִיאַת הַמַּגְלָה. לֹא פָעַם זָלְגוּ עֵינֵיהֶם שֶׁל הַחֲסִידִים
דְּמַעוֹת שֶׁל הַתְּעוֹרְרוֹת בְּמַלִּים שֶׁל רְגָעֵי הַהֶסְתָּרָה, עַד כְּדֵי כֶּף שֶׁלְּפַעְעָמִים
הַכְּרַח הַחֲזָן לַעֲצֹר אֶת שִׁטְף הַקְּרִיאָה בְּכַדֵי לְאִפְשֵׁר לְכָלֶם לְהַמְשִׁיךְ לַעֲקֹב
אֲחֵרָיו.

כֶּף הַתִּיַחֲסוֹ אוֹתָם חֲסִידִים לְאוֹר הַגָּדוֹל הַגְּנוּז בְּתוֹךְ שׁוֹרֹת הַמַּגְלָה,
וְכֶף יְכוֹל כָּל אֶחָד מֵאֲתָנּוּ לְהַתְּחַבֵּר אֶל הַיּוֹם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה גַּם מֵהַמְּקוֹם
הַפְּשׁוּט וְהַנְּמוּךְ בְּיוֹתֵר, כִּי אֶפְלוֹ בְּהֶסְתָּרָה שְׁבִתוֹךְ הַהֶסְתָּרָה נִמְצָא שֵׁם
אֶלוֹפוֹ שֶׁל עוֹלָם.

(על פי לקוטי הלכות פורים ה"ד, ב).

התשלבת המנצחת

אם נתבונן קצת בתכונותיהם של בני האדם, נראה שבאפן כללי אפשר לחלק אותם לשתי קבוצות.

ישנם אנשים שהראיה הפללית שלהם על החיים היא רגועה, הם שמחים תמיד בטוב שיש להם, משתדלים לזכר תמיד מהעבר דברים טובים שהיו, וגם מניחים שגם להבא יהיה רק טוב. גם אם נשמעים בעולם איזה חששות לאסון טבע או מלחמה, הם ימשיכו בשלוח הנפש שלהם באמרם: לא מסתבר שזה יקרה כל כך מהר, ה' שומר עלינו, בואו נצפה לטוב, וכמו שאמר הרב הקדוש בעל התניא זצ"ל "תחשב טוב ויהיה טוב!..."

לעמיתם, ישנם טיפוסים שונים לגמרי. ישנם כאלה ששרויים במתח קבוע. כל שמועה קלה על איזה חשש סכנה, מקפיצה אותם עד מתח וחרדה. הם תמיד מנבאים שחורות. כמעט לא מאמינים שיהיה פעם יותר טוב מעכשו. מבחינתם המציאות היא תהום פעורה, השאלה היא רק עד כמה גרוע ומסכן יותר יהיה...

כאשר מתבוננים קצת בתאור המגלה על אישיותו של מרדכי, מפעים לגלות בו דמות פלאית המשלבת אופטימיות קיצונית עם פסימיות קיצונית. הכיצד?

ביום י"ג בניסן יושבים המן ואחשורוש וסוגרים עסקה על מכירת עם ישראל לידי המן. המן מוציא בו ביום מכתבים בשם המלך להתכונן ל'טבח עם' בקנה מדה עולמי בעוד כאחד עשר חדש, ביום י"ג באדר של השנה הבאה.

כאשר נודע הענין למרדכי, הוא נכנס לפעילות קדחתנית. לובש שק ויוצא לרחובות העיר, מקים קול זעקה, שולח לאסתר ומצוה עליה להכנס למלך בדחיפות, מסכן בכך את חיי אסתר. במקביל, הוא גוזר על הצבור כבר מהערב שלשה ימי תענית, כלומר יום י"ד, ט"ו, ט"ז בניסן (על פי רש"י).

הפולללים את ליל הסדר! ימים קדושים אלו עברו על עם ישראל בצום ובכי ומספד. וכל זה בשביל לבטל את הגזרה שאמורה להיות בעוד כשנה שלמה.

והשאלה זועקת, מה כל הלחץ הגדול הזה? תוך פחות מיממה מאז ישבו המלך והמון, כבר ישבו עם ישראל בצום, ותרו על מצות עשה של אכילת מצה, שתית ארבע פוסות, כבוד יום טוב, הלא בודאי יכלו להמתין עד אחרי החגים, להערה לקראת צום כללי, לעשות פנוס, ולהתייעץ יחד כיצד לבטל את רע הגזרה.

ובכלל, מדוע יש צרה לזרו פל כה את אסתר להכנס למלך מיזמתה ולהאסר בכך על מרדכי לעולם (על פי רש"י), בו בזמן שהיתה יכולה להמתין בסבלנות להזדמנות ראשונה בה תקרא בכבוד אל המלך ללא חשש סכנה, ואז תשטח בפניו את בקשתה. הלא כמעט שנה שלמה לפנינו?!

פעלות אלו מראות לנו עד כמה היה חרד מרדכי על גורלם של עם ישראל, עד כמה התיחס בכבד ראש לכל הגזרה הקשה הזאת, עד כדי כך שלא נח ולא שקט אף לרגע עד לבטולה של הגזרה.

מצד שני, מתבטא מרדכי בדברו לאסתר "אם החרש תחרישי בעת הזאת - רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר" (אסתר ד). בזה מראה לנו מרדכי שגם במצב שיזע כברור על פי גלוי אליהו שהגזרה כבר נגזרה להשמיד להרג ולאבד - הוא בטוח שתהיה ישועה בסופו של דבר.

והדברים מפעימים - מהיכן שאב מרדכי את האופטימיות הקיצונית הזאת באמרו אל אסתר בבטחון גמור שאם היא לא תגש למלך "רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר"... כאומר לה: אין לי ספק שהגזרה תתבטל, השאלה רק דרך מי זה יתרחש...

מרדכי היהודי נותן לנו דגמא אישית מפלאה של שלוב שני כחות מנגדים זה לזה בכפיפה אחת. מצד אחד, יהודי נדרש לחיות בבטחון מלא באבינו שבשמים שלא יטש את עמו ונחלתו, גם כשהמצב נראה אבוד ללא שום סכוי ליציאה מהסכנה. וגם בכעיות אישיות, כשהחובות מעיקים על הלב או הרופאים מיאשים ולא נותנים הרבה סכויים של בריאות, כשהשדוד לא נראה באפק - מטל על היהודי להיות אופטימי

מְרַדְכֵי הַיְהוּדִים

קיצוני ולהאמין שעדין יש תקווה לישועה משלמת, ובדאי שעוד רוח והצלה יעמד ליהודים ממקום אחר.

מצד שני, האופטימי יכול להכנס לשלוח ולאדישות ולומר לעצמו: הכל יהיה בסדר, ואין צורך להרעיש עולמות. כאן מלמד אותנו מרדכי שלא זו הדרך. צריך לצאת מיד לפעילות. לא מתוך אבוד עשתונות, אלא מתוך אמונה שפך הוא רצון ה' להקים קול זעקה, לצום ולהתפלל, לעשות השתדלות גשמית במקום הנכון, לא מתוך אמונה שדוקא מההשתדלות הזו תבוא הישועה, שהרי ההצלה יכולה להגיע גם ממקום אחר, אלא מפני שפך הוא רצון ה', שנעשה גם השתדלות גשמית להלביש את הישועה בדרך הטבע.

כל אחד מאתנו צריך להתזיק בחבל משני קצותיו. לראות את המציאות העגומה, לא להיות אדיש, לפעל עם כל הכחות - אבל עם תקנה ואמונה בטוב שיצמח מתוך המצב העגום. בדיוק כמו שמרדכי לא התעלם מהמציאות הקשה בגלל שהאמין שרוח והצלה יעמד ליהודים, להפך, לא נח ולא שקט. וגם אחר ששדל את אסתר לפעל ישועה, יזם עצרת תפלה מרכזית ועורר רחמי שמים לישועתן של ישראל.

(על פי נחת השלחן ארח חיים פורים).

מְרַדְכֵי הַיְהוּדִים

ידוע הדבר, שבשמו של האדם מרמזים כל מהותו ותפקידו עלי אדמות. הדבר נרמז בפסוק "נפש חיה הוא שמו" (בראשית ב, יט). כל חיותו

שֶׁל הָאָדָם נִמְצָאת בְּשֵׁם שְׁלוֹ. וְאִם נִרְצָה לְהַפִּיר אֶת מְרַדְכֵי הַיְהוּדִי, אֵת מֵהוּתוֹ וְתַפְקִידוֹ וּמִוִּרְשָׁתוֹ לְדוֹרוֹת, נִצְטָרֵךְ לַעֲיֵן בְּשֵׁם שְׁלוֹ כְּפִי שֶׁהוּא מוֹפִיעַ בְּמַגְלָה - "מְרַדְכֵי בֶן יֶאִיר בֶּן שְׁמַעִי בֶן קִישׁ".

יֵשׁ לְשֵׂאל, מָה הָעִנְיָן בְּהַשְׁמַעַת הַשׁוֹשְׁלֵת הָאֶרְכָּה שֶׁל מְרַדְכֵי? אִם הַמְטָרָה לְסַפֵּר לָנוּ הִיסְטוֹרִיָּה, הֵינּוּ רוֹצִים לְדַעַת גַּם אֶת הַמְשָׁךְ הַשׁוֹשְׁלֵת, לְמַעַלָּה בְּקֶדֶשׁ, וְגַם לְהַפִּיר אֶת הַשׁוֹשְׁלֵת שֶׁל אֶסְתֵּר, לְמַשָּׁל? וְאִם אֵין הַמְטָרָה לְסַפֵּר לָנוּ הִיסְטוֹרִיָּה, הֵינּוּ מְסַתְּפָקִים לוֹ יִדְעֵנוּ רַק אֵת שְׁמוֹ הַפְּרָטִי שֶׁל מְרַדְכֵי?

חֲכַמֵּינוּ ז"ל בְּמִסְכַּת מַגְלָה (יב:) עֲמָדוֹ עַל הַדְּבָרִים, וּפָרְשׁוּ אֵת הַשׁוֹשְׁלֵת שֶׁל מְרַדְכֵי בְּדֶרֶךְ רִמְזוֹ עַל מְרַדְכֵי בְּעֶצְמוֹ. "בֶּן יֶאִיר - שֶׁהֵאִיר עֵינֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּתַפְלָתוֹ. בֶּן שְׁמַעִי - בֶּן שְׁשֻׁמֶעַ אֵל תַּפְלָתוֹ. בֶּן קִישׁ - שֶׁהִקִּישׁ עַל שְׁעָרֵי רַחֲמִים וְנִפְתָּחוּ לוֹ".

הֲוֵי אוֹמֵר, שֶׁמֵּהוּתוֹ שֶׁל מְרַדְכֵי, הַשְּׁקִפַת עוֹלָמוֹ, עֲסוּקוֹ וּמִוִּרְשָׁתוֹ לְדוֹרוֹת הִיא עֲבוּדַת הַתַּפְלָה.

בְּמִצְוֹת הַתַּפְלָה יֵשׁ יַחֲדוּיּוֹת שְׂאִין בְּמִצְוֹת אַחֲרוֹת. בְּשָׂאֵר הַמִּצְוֹת הָאָדָם יָכוֹל לְדַעַת בְּמִדְּקָה הֵיכֵן הוּא עוֹמֵד, לְמַשָּׁל, בְּמִצְוֹת צִיצִית הָאָדָם לוֹקַח בְּגַד הָעוֹנָה עַל כָּל הַדְּרִישׁוֹת הַהִלְכָתִיּוֹת, שׁוֹזֵר בּוֹ אֵת כָּל הַחוּטִים, לוֹבֵשׁ אוֹתוֹ בְּזִמְנֵי הַנְּכוּן, וּבְכֶךָ הוּא מְקַיֵּם אֵת הַמִּצְוָה.

גַּם בְּמִצְוֹת תַּפְלִין, לוֹלֵב וּמְזוּזָה, גַּם בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה שֶׁשִׁכְּרָה כְּנֶגֶד כָּלֶם, הָאָדָם יוֹשֵׁב וּמְנַסֶּה לְהַבִּין כִּכָּל יְקָלָתוֹ עַד כִּמָּה שֶׁהוּא מִבִּין. בְּסוֹפוֹ שֶׁל דְּבָר, הוּא יוֹדֵעַ אִם הוּא הִבִּין מִשֶּׁהוּ אוֹ לֹא, וּבְדֶרֶךְ כָּלֵל יֵשׁ לוֹ 'קִפְלוֹת' בִּיד.

בְּתַפְלָה, יֵשׁ מִשֶּׁהוּ נִסְתָּר וּמְבַלְבֵּל. עוֹמֵד לוֹ יְהוּדִי לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מְפָצִיר וּמְתַחַנֵּן, מְבַקֵּשׁ וּמְצַפֶּה לִישׁוּעָה, וְכֹאשֵׁר הוּא מְסִים אֵת תַּפְלָתוֹ, בְּדֶרֶךְ כָּלֵל הוּא לֹא יוֹצֵא עִם קִפְלָה בִּיד. הוּא לֹא יוֹדֵעַ מָה נַעֲשֶׂה אִי שָׁם בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים, הָאֵם הַתַּפְלָה עֲלָתָהּ? הָאֵם הַתִּיַּחְסוּ אֶלֶיהָ בְּרִצְיָנוּת? בְּמַחְשַׁבְתּוֹ הוּא מְסַפֵּק הָאֵם אֲנִי בְּכָלֵל רָאוִי שֶׁיַּעֲשׂוּ אֵת בְּקִשְׁתִּי? אוֹלֵי יֵשׁ עָלַי כָּל מִינֵי קִטְרוּגִים? בְּקִצּוֹר, הַדְּבָרִים לֹא בְּרוּרִים לוֹ - מָה עֲשֶׂה וּמָה נַעֲשֶׂה.

מְרַדְכֵי הַיְהוּדִי

הַיֵּצֵר הָרַע חוֹגֵג עַל זֶה. הוּא מְנַצֵּל אֶת הַהֶסְתֶּרָה הַזֹּאת כְּדִי לְהַחֲלִישׁ אֶת הָאָדָם מִלְּהִמְשִׁיךְ לְהַתְפַּלֵּל. הַיֵּצֵר הָרַע מְשַׁדֵּר לְאָדָם: בְּסֵדֶר, כְּבָר שְׂמָעוּ אוֹתָהּ, מָה אַתָּה פּוֹנֶה שׁוֹב לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ, אוֹלֵי זֶה לֹא בְשִׁבְלֶךָ, אוֹלֵי זֶה לֹא שִׁיךְ כֹּךְ לְדוֹר כְּמוֹ שְׁלֹנּוּ, הֵיוּ יָמִים שֶׁהִיָּה גְלוּי בְשִׁכְיִנָּה, הִיָּה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הֵיוּ צַדִּיקִים גְּדוֹלִים, עֲכָשׁוּ יֵשׁ הַסְתֶּרָה, וּכְמוֹ שְׂאֵמֶר הָמָן: אֱלֹהֵיהֶם יִשָּׁן הוּא (עַל פִּי אֶסְתֵּר רַבָּה פ"ז) חֵס וְשְׁלוֹם.

אֶסְתֵּר, אוֹמֵר רַבִּי נָתַן, זֶה כָּל אֶחָד וְאַחַת מֵאֲתָנּוּ. כְּשֶׁאֲנַחְנוּ עוֹמְדִים לְהַתְפַּלֵּל אֲנַחְנוּ מְקִימִים אֶת הַמְצִוָּה הַזֹּאת מִתּוֹךְ הַסְתֶּרָה, אֵין לָנוּ שְׂמִיץ שֶׁל מִשָּׁג כְּמָה פּוֹעֵלֶת הַתְפִּלָּה שְׁלֹנּוּ.

לְשֵׁם כֶּךָ שׁוֹלַח לָנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם הַמְרַדְכֵי שֶׁל כָּל דּוֹר. "וַיְהִי אִמֵּן אֶת הַדְּסָה הַיָּא אֶסְתֵּר". מְרַדְכֵי מְגַדֵּל וּמְטַפֵּחַ אֶת אֶסְתֵּר, מְרַדְכֵי מִפִּיחַ רֵיחַ טוֹב, רֵיחַ שֶׁל הַדָּס (הַדְּסָה) בְּתוֹךְ הַתְפִּלָּה שֶׁל הַפְּשׁוּט שֶׁבְּפִשׁוּטִים. הוּא מְלַמֵּד אוֹתָנוּ שֶׁגַם תְּפִלָּה כָּל שְׁהִיא, אֶפְלוּ אִם אוֹמְרִים רַק: "רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, רַחֵם עָלֵינוּ". וְאֶפְלוּ אִם אוֹמְרִים: "רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם אֲנִי לֹא יוֹדֵעַ מָה לְדַבֵּר אֲתָהּ", וְאֶפְלוּ אִם רַק קוֹרְאִים לְהֵשֵׁם וְאוֹמְרִים לוֹ: "רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם" ... וְזֶהוּ - זֶה גַם כֵּן דְּבַר עֲצוּם, גַּם זֶה פּוֹעֵל יְשׁוּעוֹת וּמְקַרֵּב אֶת הַגָּאֻלָּה.

הַתְפִּלָּה עִם הַהֶסְתֶּרָה, מְכַנֶּה אֶסְתֵּר שְׂאֵין לָהּ אָב וְאָם. כְּלוֹמֵר הִיא נִמְצְאָת בְּיִתְמוֹת גְּמוּרָה, אֲבָל הִיא עִם רֵיחַ טוֹב שֶׁל הַדְּסָה. הִיא נִקְרָאת "בֵּית דּוֹדוֹ". מִלֵּת 'דּוֹד' מִתְפָּרֶשֶׁת בְּשִׁיר הַשִּׁירִים: 'אֶהוּב', כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב "זֶה דּוֹדֵי וְזֶה רַעֲי" (שִׁיר הַשִּׁירִים ה, טז).

זו הַמּוֹרֶשֶׁת שֶׁל מְרַדְכֵי, וּבְכַךְ הוּא אוֹמֵן וּמְגַדֵּל אֶת אֶסְתֵּר, כְּלוֹמֵר, אוֹתָנוּ. אֲבָל הַיֵּצֵר הָרַע אֵינוֹ שׁוֹקֵט עַל שְׂמֵרֵינוּ. "וַתִּלְקַח אֶסְתֵּר אֶל הַמֶּלֶךְ אַחְשֵׁרוּשׁ" - כַּחוֹת הָרַע מְנַסִּים לְחַטֵּף אוֹתָנוּ לְהִיכָלוֹת שְׁלָהֶם, לְהַסְתִּיר מֵאֲתָנוּ אֶת הַיְדִיעָה עַל גְּדֵל עֲצָם כַּח הַתְפִּלָּה שֶׁל הַפְּשׁוּט שֶׁבְּפִשׁוּטִים בְּעַם יִשְׂרָאֵל.

אֲךָ לְעֻמַּת זֶה אֲנַחְנוּ רוֹאִים שְׂאֶסְתֵּר לֹא וַתֵּרָה. בְּשַׁעָה שֶׁבָּאָה לְבֵית הַצִּלָּמִים, נִסְתַּלְקָה הַיְמָנָה הַשְּׂכִינָה, אָמְרָה: "אֵלֵי אֵלֵי לָמָּה עֲזַבְתָּנִי, הַצִּלָּה

מִתְחַרֵּב נַפְשֵׁי מִיַּד כָּלֵב יְחִידָתִי, הוֹשִׁיעֵנִי מִפִּי אֲרִיהַ... תַּפְלוֹת וְתַפְלוֹת וְתַפְלוֹת, גַּם בְּמָקוֹם הַהִסְתַּרְתָּה הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר. הִיא בְּעֵצָם עֲשֵׂתָהּ מַה שְּׁבִית דִּין הַגָּדוֹל צְוֶה עָלֶיךָ, וְהַתּוֹצֵאָה - סְלוּק שְׂכִינָה. וּבָמָה הִיא מַחֲתֶה אֶת עֲצָמָהּ? בַּתְּפִלָּה! כֵּן, אֵלּוּ הֵם תּוֹצְאוֹת הַהִשְׁקָעָה שֶׁל מַרְדְּכֵי, זו מוֹרְשָׁתוֹ לְדוֹרוֹת.

וְהַמְלַחֲמָה הִיא אֲרָכָה, גַּם כְּשֶׁלֶּפְעָמִים הָאָדָם מֵתַגְבֵּר וּמֵתַחֲזֵק בַּתְּפִלָּה כְּפָרְאוּי, הוּא עָלוּל לִפְלֵ שׁוֹב לְאִיזָה אֲדִישׁוֹת וּקְרִירוֹת מֵהַתְּפִלָּה.

חֲכָמֵינוּ ז"ל כָּבַר דָּרָשׁוּ עַל אֶסְתֵּר "מִלְמַד שֶׁהִיָּתָה יוֹשֵׁבֶת בְּחִיקוֹ שֶׁל אַחֲשׁוּרוּשׁ וְטוֹבֵלֶת וְיוֹשֵׁבֶת בְּחִיקוֹ שֶׁל מַרְדְּכֵי" (מַגְלָה יג:). כְּלוּמֵר, גַּם אִם נוֹפְלִים לְפַעְמִים לְתַחוּשׁוֹת שֶׁל הִיכָלוֹת הַסְטֵרָא אַחֲרָא, יֵשׁ לְהַתְנַעֵר וְלְהִסְתַּוֵּף שׁוֹב פֶּעַם בְּחִיקוֹ שֶׁל מַרְדְּכֵי, לְהֶאֱמִין לְצַדִּיקִים שְׁמַחֲזֵקִים אוֹתָנוּ לְהֶאֱמִין בְּכַח הַתְּפִלָּה.

זֶה מַה שֶׁעֲשֵׂתָה אֶסְתֵּר בְּעַת שֶׁהִיָּתָה בְּבֵית אַחֲשׁוּרוּשׁ, וְזֶה מַה שֶׁעָשׂוּ עִם יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁנִּשְׁמָעָה גְזֵרְתּוֹ שֶׁל הַמֶּן. בְּמָקוֹם לְהִתְאַסֵּף וְלְהִשְׁמִיעַ מֵאָה וְאַחַת דְּעוֹת בְּאִיזָה צְעָדִים פּוֹלִיטִיִּים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ, בְּמָקוֹם לְחַדֵּד סְפִינִים וְלְהִתְאַמֵּן בְּכָלִי נֶשֶׁק, בְּמָקוֹם לְטַחֵן יוֹם יוֹם אֶת הַמַּח בְּחוֹת דְּעַת שֶׁל מְדִינָאִים וְאַנְשֵׁי בְטָחוֹן גּוֹיִים וְיְהוּדִים, הֵם הַתְּלַפְדּוֹ סְבִיב מוֹרְשָׁתוֹ שֶׁל מַרְדְּכֵי שֶׁהִרְאָה לָהֶם דְּגָמָא אִישִׁית מַה לַעֲשׂוֹת בְּעַת צָרָה - "וַיִּקְרַע מַרְדְּכֵי אֶת בְּגָדָיו... וַיִּזְעַק זְעָקָה גְדוֹלָה וַיִּמְרָה... (אֶסְתֵּר ד, א), וְכֵן עָשׂוּ כָּל שׁוֹמְעֵי לְקוֹחוֹ "צוּם וּבְכֵי וּמִסְפַּד שֶׁק וְאַפֵּר יֵצַע לְרַבִּים" (שֵׁם ג).

כְּשֶׁהִצְלִיחַ מַרְדְּכֵי לְהַעֲבִיר אֶת הַמֶּסֶר הַזֶּה לְעַם יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁהַתְּפִלוֹת שֶׁל כָּלֵם קִבְּלוּ רֵיחַ טוֹב, לֹא אַחֲרָה הִישׁוּעָה לְהַגִּיעַ - "וַיִּנְהַפּוּךְ הוּא אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ הַיְהוּדִים הַמָּה בְּשִׁנְאֵיהֶם, נִקְהָלוּ הַיְהוּדִים... לְשַׁלַּח יָד בְּמִבְקָשֵׁי רַעְתָּם" (שֵׁם י, א-ב). זֶה הִיָּה כְּבָר בְּשִׁלְבַּב שֶׁל קְרִיסַת כְּחָה שֶׁל הַסְטֵרָא אַחֲרָא, אֲבָל אֶת הַקְּרִיסָה עֲצָמָה פְּעָלוּ הַתְּפִלוֹת וְהִזְעָקוֹת שֶׁל הַיְהוּדִים הַפְּשוּטִים וְהַתְּמִימִים.

מִבֵּיתָם שֶׁל אַחֲשׁוּרוּשׁ וְהֶמֶן לֹא נִשְׁאַר לָנוּ הַיּוֹם זָכַר, מֵהַעֵץ שֶׁל הַמֶּן גַּם לֹא נִשְׁאַר כְּלוּם. מַה שֶׁנִּשְׁאַר לָנוּ זֶה חַג פּוֹרִים עִם קְרִיאַת הַמַּגְלָה, מְשֻׁלוֹחַ מְנוֹת וּמִתְנּוֹת לְאַבְיוֹנִים, נִשְׁאַרָה לָנוּ שְׂמַחַת פּוֹרִים. "לְקַיֵּם אֶת זְמֵי הַפְּרִים הָאֵלֶּה בְּזִמְנֵיהֶם כַּאֲשֶׁר קָיָם עָלֵיהֶם מַרְדְּכֵי הַיְהוּדִי וְאַסְתֵּר הַמְּלִכָּה".

הַנְּסִים שְׂמֵתַחַת הַשְּׁטִיחַ

אָבֵל לֹא רַק זֶה נִשְׁאָר לָנוּ מִפּוֹרֵיִם, הַפְּסוּק מְסִים בְּעוֹד שְׁלֹשׁ מְלִים
 "דְּבַרֵי הַצּוּמוֹת וְזַעֲקָתָם" (אֶסְתֵּר ט, לא). גַּם זֶה נִשְׁאָר מִפּוֹרֵיִם, הַכַּחַשׁ שֶׁל
 הַתְּפִלָּה בְּעֵת הַהִסְתַּרְתָּהּ.
 הַשֵּׁם יִזְכְּנוּ.

(על פי לקוטי הלכות נחלות ה"ד, טז).

הַנְּסִים שְׂמֵתַחַת הַשְּׁטִיחַ

חֲכַמֵּינוּ בְּמִסְכַּת מְגִלָּה (דף יד.) שׁוֹאֲלִים מִפְּנֵי מָה אֵין קוֹרֵין הַלֵּל
 בְּפּוֹרֵיִם? וּמְשִׁיבִים עַל כֵּן שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת. הָאֶחָת, שֶׁהֲרִי עֲדִין נִמְצָאִים
 אָנוּ תַּחַת שְׁלִיטְתָם שֶׁל אַמּוֹת הָעוֹלָם וְאִיךָ נֹאמֵר "הִלְלוּ עַבְדֵי ה'" בְּשַׁעַה
 שֶׁעֲדִין אֲנַחְנוּ עַבְדֵי אַחְשׁוֹרוּשׁ. בִּיצִיאַת מִצְרַיִם שֶׁפָּרַעַה נִכְנַע לְגַמְרֵי אָנוּ
 מִהִלְלִים הִלְלוּ עַבְדֵי ה', שֶׁהֲרִי יֵצְאוּנוּ לְחֵרוֹת גְּמוּרָה, אוּלַם כָּאֵן לֹא נִכְנַעַה
 לְגַמְרֵי שְׁלִיטְתוֹ שֶׁל אַחְשׁוֹרוּשׁ וּמִמְשִׁיכֵי מְלָכוּתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה. וּתְשׁוּבָה
 נוֹסֶפֶת, שֶׁהַמְּגִלָּה עֲצָמָה הִיא הַהִלֵּל שֶׁל פּוֹרֵיִם.

בְּמִכְּט רֵאשׁוֹן נִרְאָה שְׁשֵׁנֵי הַתְּרוּצִים הִלְלוּ סוֹתְרִים אֶחָד אֶת הַשְּׁנֵי.
 הַתְּרוּץ הָרֵאשׁוֹן סְבוּר שֶׁלֹא אוֹמְרִים הִלֵּל שֶׁהֲרִי הִישׁוּעָה לֹא הִיְתָה שְׁלֵמָה,
 וְעֲדִין אֲנַחְנוּ סוֹבְלִים מִמְרוֹתָם שֶׁל אַחֲרִים עֲלִינוּ. וְאֵלוּ הַתְּרוּץ הַשְּׁנֵי סוֹבֵר
 שֵׁישׁ עַל מָה לְהִלֵּל, וְאֵכֵן אֲנַחְנוּ מִהִלְלִים וּמְשַׁבְּחִים בְּעֲצָם הַקְּרִיאָה שֶׁל
 הַמְּגִלָּה.

אוּלַם מִכֵּיּוֹן שֶׁבְּכָל מַחֲלָקַת בֵּין חֲכָמִים יֵשׁ לָנוּ כָּלֵל גְּדוֹל הָאוֹמֵר "אֵלוּ
 וְאֵלוּ דְּבַרֵי אֱלֹהִים חַיִּים" (על פי ערוכין יג:), אִם כֵּן, בְּוַדַּאי שֵׁישׁ מִהִלְלֵךְ

שֶׁמַחְבֵּר אֶת שְׁנֵי הַהֶבְטִים הַשּׁוֹנִים הַלְלוּ. הִבֵּה נֹטָה אֶזֶן לְדַבְרֵי הַמְּאִירִים שֶׁל רַבֵּי נֶתָן עַל הַגְּשׁוּר בֵּין הַדְּעוֹת הַלְלוּ וּבַהֲשִׁלְכוֹת שֶׁלָּהֶם לַגְּבִינּוֹ.

לְכַלְנוּ, יֵשׁ תְּקוּפוֹת שׁוֹנוֹת בְּחַיִּים, יֵשׁ זְמַנִּים שֶׁהַכֹּל מוּבָן וּמְסֻתָּדָר בְּדִיוֹק כְּמִצָּפָה, הַבְּרִיאוֹת מִתְּפַקְדָּת פְּרָאוּי, הַמְּשִׁכּוֹרוֹת בְּזִמְנָן, הַיְלָדִים עֲלִיזִים וְשִׂמְחִים, הַכֹּל טוֹב וְיָפֵה. וְיֵשׁ זְמַנִּים שֶׁהַכֹּל תְּקוּעַ, פֶּה כּוֹאֵב מִשֶּׁהוּ, וְשֵׁם מִתְּעַכֵּב מִשֶּׁהוּ. גַּם אִם נִמְצָא נִקְדוֹת טוֹבוֹת בְּכֹל הַהֶקֶף שֶׁל הָעֲנִינִים, אֲבָל יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵם מְאֹד מֵהוֹתִיִּים בְּחַיִּים שְׁלֵנוּ, וּכְשֶׁהֵם הוֹלְכִים הַפּוּךְ מִהַמְּתַכְּנֵן מוֹצֵא הָאָדָם אֶת עֲצָמוֹ נְבוּךְ וּמְתַסְּפֵל, אִם זֶה בְּשִׂדּוּךְ הַקּוֹרֵם עוֹר וְגִידִים שֶׁבְּרַגְעַת הָאֶחָרוֹן מִתְּבַטֵּל, אִם זֶה בְּעַפּוּבִים בְּמִצִּיאַת מְסַנֶּרֶת עֲבוּדָה, וְאִם זֶה בְּתַחוּמִים רוּחָנִיִּים יוֹתֵר שֶׁלֹּא חָסֵר גַּם שֵׁם כָּל מִינֵי עֲלִיּוֹת וְיִרִידוֹת וְשׁוּנֵי מִצָּבִים.

בְּתַקּוּפוֹת הַלְלוּ, שֶׁהַכֹּל הוֹלֵךְ שֶׁלֹּא כְּסֻדָּר, וְלֹא מוּבָן לָנוּ בְּכֹלֵל מַה קוֹרֵה כָּאֵן וּבִשְׁבִיל מַה כָּל הַבְּלָגָן, צְרִיךְ לְזַכֵּר וּלְשַׁנֵּן שֶׁמְסֻתָּתָר כָּאֵן מִהַלֵּךְ מִתַּחַת לַשְּׁטִיחַ, יֵשׁ כָּאֵן פֶּאֶזֶל גְּדוֹל שֶׁהוֹלֵךְ וּמְשָׁלִים אֶת עֲצָמוֹ, כָּל פֶּרֶט כָּאֵן הוּא חָשׁוּב. בְּדִיוֹק כְּפִי שְׂרָאִינּוּ בְּסַפּוֹר הַמְּגַלָּה, הַרִיגַת וְשִׁתִּי, בְּגִתָּן וְתַרְשִׁי, הַתְּגַדְלוּתוֹ שֶׁל הָמָן, הַמְּתַח בֵּין הָמָן לְמַרְדֵּכִי, לְקִיחַת אֶסְתֵּר, הַסְּעוּדָה, עֵץ גְּבוּהָ. כָּל פֶּרֶט בְּסַפּוֹר הִזְהָ מִתְּכַנֵּן מֵרָאשׁ. וּבְזִמְנָן הָאֲרוּעַ עֲצָמוֹ, הִזְהָ נִרְאָה הַכֹּל כָּל כֶּךָ מְסֻבָּה, מֵיִתֵּר וּמִתִּישׁ, כָּל כֶּךָ לֹא מוּבָן, מַה לְּצַדִּיקָתָהּ כְּמוֹ אֶסְתֵּר בְּחִיקוֹ שֶׁל אַחַשְׁוֵירוֹשׁ? מִדּוּעַ מַרְדֵּכִי דוֹקָא יוֹשֵׁב בְּהִיכַל הַמְּלָךְ? מִדּוּעַ הוּא אוֹסֵר עַל עַם יִשְׂרָאֵל לְהַשְׁתַּחֲוֶה בְּסַעֲוֵדָה? מַה פְּתָאוּם מִזְמִינָה אֶסְתֵּר אֶת הָמָן לְסַעֲוֵדַת מֵרְעִים? שְׂאֵלוֹת בְּלִי סוּף...

רַק לְאַחַר תִּשְׁעֵי שָׁנִים תְּמִימוֹת (!) הַתְּפֹזֵר הָעֶרְפֵּל הַסְּמִיךְ, וְהַתְּגַלְתָּה הַתְּמוּנָה בְּמֵלֵא זְהָרָה, הַתְּבַרֵּר שֶׁהַכֹּל הִיָּה מְדִיק לְהַפְּלִיא. לֹא שֶׁהִיָּתָה צְרָה, וְאַחַר כֶּךָ הַגִּיעָה הִישׁוּעָה, אֲלָא כְּכֹר מֵרָאשׁ הָיוּ פֶּה רַק יְשׁוּעוֹת. הִיָּה רַק צְרִיךְ מְשַׁקְּפִים מִיְחַדוֹת לְרֵאוֹת נְכוֹן אֶת הַתְּמוּנָה. לְשֵׁם כֶּךָ הִיָּה צְרִיךְ סְבָלָנוֹת רַבָּה סְפוּגָה בְּהִמוֹן אֲמוּנָה, אֲבָל זֶה הַגִּיעַ בְּסוּפוֹ שֶׁל דְּבַר. זֶהוּ בְּעֵצֶם הַסַּפּוֹר שֶׁל מְגַלַּת אֶסְתֵּר, הַמְּגַלָּה לָנוּ מַה קוֹרֵה בְּעֵצֶם מִתַּחַת לְכָל הַהִסְתַּרוֹת.

הַגְּלוּי הִזְהָ הוּא בְּכָל הַמִּישׁוּרִים, בְּכֹלֵל וּבְפֶרֶט.

הנסיים שמתחת השטיח

בחיי הפרט, עלינו לדעת שהמארגות האישיים שלנו על כל פרטי פרטיהם מחביאים תחתייהם מהלך שמימי מיחד הבונה לנו את עתידנו בצורה הטובה ביותר. הבה נשפיל להתייחס לזה נכון עם כל הסבלנות והאמונה.

והן בחיי הכלל, כל מה שעבר עם ישראל כלו בגלות הארצה הזאת, וכל מה שאנחנו עוברים היום, כל האיזמים והזועות מאמות העולם, המחלות ותאונות הדרך, כל ההתמודדות המרפכת שלנו כיום מול פגעי הטכנולוגיה המתקדמת, עוד יגיע שלב שתתבהר התמונה בשלמותה, ונתפלא לגלות שכל ההסותרות האלו היו בעצם שרשרת הכנה לגאולה, הגאולה נבנית מתוך כל מצרי הגלות. אין לנו לחשב כי עכשו זה רע ורק אחר כך יבואו ימים שיהיה טוב, אלא להאמין שגם עכשו יש מהלך טוב, כי דווקא בצורה שאנחנו חיים בה כעת נבנית הגאולה השלמה.

ככל שנתחזק לעשות את רצון השם גם בהסתרה שאנחנו בה, נזכה להאיר את התקופות החשוכות באור האמונה שאנחנו בעצם בעצומו של תהליך הגאולה, אמונה זו תפזר מסביבנו את כל הערפל, ותסייע לנו לראות כיצד כל פרטי הגלות הארצה הזאת משמשים בתפקיד לגאולה השלמה.

וכאן הגענו לשלוב של שני התרופים שנאמרו בגמרא מדוע לא אומרים הלל בפורים - "אנחנו עדין עבדי אחשורוש", וגם "שהמגלה עצמה זה ההלל". כי באמת אין כאן סתירה, זו היא המציאות. מצד אחד אנו חווים את השליטה החזקה של כחות הסטרא אחרא בגוף ובנפש - עבדי אחשורוש, אולם מצד שני המגלה עצמה זה ההלל, המגלה גלתה לנו שמתחת לכל ההסותרות הללו, בתוך המצב המתגור והמתיש של עבדי אחשורוש, מתבשלת הגאולה והישועה בקצב שלה. לא רק בסוף, אלא כבר עכשו! וכי יש הלל גדול מזה?...

(על פי לקוטי הלכות נחלות ה"ד, כ"ה).

